

Combaterea infracțiunilor motivate de **ură**

Ghid pentru practicieni și decidenți

Combaterea infracțiunilor motivate de ură

Ghid pentru practicieni și decidenți

Titlu: Combaterea infracțiunilor motivate de ură. Ghid pentru practicieni și decidenți

©Centrul de Resurse Juridice, București, iunie 2015

Coordonator: Delia Niță

Autori:

Dana Ududec – Cap. 1, 2, 3, 5, 6

Lari Peltonen – Cap. 4, 6

Delia Niță – Cap. 2, 5, 6

Machetare și tipărire: S.C. KIRON T.A.A.G. MANAGEMENT SRL

Publicație realizată în cadrul proiectului „Monitorizarea drepturilor omului prin mecanisme internaționale” implementat de Centrul de Resurse Juridice, finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG în România:

www.fondong.fdsc.ro

Pentru informații oficiale despre granturile SEE și norvegiene accesați

www.eeagrants.org

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a granturilor SEE 2009 – 2014.

Cuprins

Cuvânt înainte.....	2
Capitolul 1 – Ce înseamnă infracțiunile motivate de ură.....	4
Capitolul 2 – Cadrul actual de colectare a datelor administrative privind infracțiunile motivate de ură în România.....	27
Capitolul 3 – Alte maniere de colectare a datelor cu privire la fenomenul infracțiunilor motivate de ură.....	49
Capitolul 4 – Combaterea infracțiunilor motivate de ură – Listă de bune practici	59
Capitolul 5 – Concluzii.....	75
Capitolul 6 – Recomandări pentru sistemul românesc.....	79

Cuvânt înainte

Acest ghid a fost scris în scopul de a oferi o înțelegere generală a fenomenului infracțiunilor motivate de ură și a efectelor acestora cât și de a reprezenta un cadru pentru acțiuni strategice de combatere a infracțiunilor motivate de ură, abordând, totodată, probleme specifice de relevanță pentru România în acest domeniu. În același timp, ghidul își propune să tragă un semnal de alarmă foarte serios legat de nevoia stringentă de schimbare a paradigmei în care România abordează problema infracțiunilor motivate de ură. În conținutul acestui material se argumentează că este nevoie de voință instituțională și politică la cel mai înalt nivel pentru a produce cu adevărat schimbare și pentru a oferi până la urmă protecție și servicii polițienești adecvate pentru toți, alături de un proces de înfăptuire a justiției echitabil și corect.

Infracțiunile motivate de ură reprezintă o preocupare serioasă în lume, iar obiectivul abordării și combaterii adecvate a infracțiunilor cu motivație discriminatorie este asumat la nivel internațional, precum și la nivel național în multe țări care au adoptat acțiuni și/sau politici strategice specifice. România a primit în repetate rânduri critici atât cu privire la insuficiența acțiunilor pentru combaterea fenomenului cât și – ceea ce este cel mai îngrijorător - critici cu privire la abuzuri ale poliției față de romi. În plus, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a emis hotărâri împotriva României în mai multe cauze referitoare la abuzurile poliției asupra comunităților de romi și/sau la prezența discriminării și prejudecăților în sistemul de justiție. În aceste cazuri, România a eșuat lamentabil să înfăptuiască justiția și, în schimb, a înrăutățit și mai mult situația, adăugând la încălcarea inițială a drepturilor. Unele dintre acesete cazuri sunt prezentate în ghid, ultimul dintre ele fiind decis în anul 2015. Din păcate, situații similare cu cele descrise în spețele în care România a pierdut la CEDO continuă să fie raportate de către organizații ale romilor și de drepturile omului.

Acest material conține și numeroase sugestii despre cum poate România să adopte o abordare strategică pentru combaterea infracțiunilor motivate de ură

și să asigure înfăptuirea adecvată a justiției atunci când asemenea infracțiuni au fost săvârșite, subliniind în același timp importanța acestor probleme. Unul din subiectele ghidului se referă la colectarea datelor, România fiind singura țară din UE care nu colectează date administrative privind infracțiunile motivate de ură, dezagregate în funcție de criteriile discriminării. Astfel, se prezintă argumente însoțite de explicații pentru necesitatea colectării acestor date, precum și argumente pentru a face mai mult decât colectarea administrativă de date – mai precis se argumentează nevoia de a derula anchete sociologice și sondaje privind victimele infracțiunilor. Acestea sunt necesare pentru a ajunge la o înțelegere asupra dimensiunii reale a fenomenului și pentru a afla cine sunt cei mai vulnerabili față de aceste infracțiuni. Aici trebuie subliniat, alături de organisme internaționale care au observat în aceeași măsură această problemă a statului român, că lipsa cazurilor ajunse în fața instanțelor penale nu este o dovadă a absenței fenomenului infracțiunilor motivate de ură, ci o indicație suplimentară că aceste cazuri nu sunt raportate sau nu sunt trimise în judecată. În final, ghidul include un capitol cu descrieri de bune practici în combaterea infracțiunilor motivate de ură. Aceste practici au fost alese în funcție de un criteriu foarte pragmatic, anume măsura în care pot fi transferate în contextul românesc.

Cu toate acestea, pentru a aborda în mod adecvat infracțiunile motivate de ură și înainte de a ridica măcar problema abordării strategice pentru combaterea acestor infracțiuni, autoritățile române trebuie să schimbe paradigma în care tratează infracțiunile motivate de ură. Autoritățile statului trebuie atât să asigure în mod eficient, cât și să comunice în mod public, o politică de toleranță zero față de abuzurile poliției și trebuie să instituie mecanisme pentru eliminarea prejudecăților din procesul de înfăptuire a justiției.

Delia Niță, Manager Program Antidiscriminare, Centrul de Resurse Juridice

Capitolul 1: Ce înseamnă infracțiunile motivate de ură?

„Infracțiuni motivate de ură” (în engleză *hate crimes*) reprezintă un termen-umbrelă care se referă la toate acele infracțiuni comise de făptuitor pe baza unei motivații discriminatoare. Chiar dacă nu este menționată expres în legislația națională, categoria de infracțiuni motivate de ură (denumite în continuare IMU) ajută practicienii și teoreticienii din domeniul dreptului penal să abordeze un tip de infracțiuni pe care Curtea Europeană a Drepturilor Omului și organizații internaționale le-au evidențiat ca având un impact negativ deosebit asupra societăților democratice.

În explicația oferită de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (denumită în continuare OSCE), IMU cuprind două elemente: (1) sunt fapte pe care legea penală le prevede ca infracțiuni iar (2) la săvârșirea infracțiunii, făptuitorul acționează pe baza unor prejudecăți¹. Persoana vătămată devine ținta infracțiunii pe baza apartenenței sau prezumatei apartenențe la un anumit grup care împărtășește o anumită caracteristică (de exemplu, genul, rasa, etnia, orientarea sexuală etc.). De pildă, legea penală română menționează o serie de caracteristici de grup care determină reținerea infracțiunii ca fiind una motivată de ură: „*rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA*” sau alte criterii. O altă definiție restrânsă oferită de OSCE pentru IMU este de „*infracțiuni motivate de intoleranță față de anumite grupuri din societate*”².

Legislațiile penale ale statelor tratează diferit infracțiunile motivate de ură, în funcție de caracteristicile sistemelor de drept penal în discuție. Diferențele se

¹ Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infracțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, p.15.

² Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului, *Legi privind infracțiunile motivate de ură: ghid practic, traducere în limba română*, 2009, p.4.

referă, între altele, la abordarea IMU ca infracțiuni de sine stătătoare sau ca temei pentru majorarea pedepsei, precum și la numărul de caracteristici protejate recunoscute expres de lege ca făcând parte din motivația discriminatoare. Modul în care IMU sunt definite efectiv în legislația penală a statului influențează și modul în care autoritățile colectează datele cu privire la aceste infracțiuni. De pildă, datele privind infracțiunile care conțin în definiția lor motivația discriminatoare (IMU de sine stătătoare) sunt mai ușor de colectat decât datele privind numărul de infracțiuni la care s-a aplicat majorarea pedepsei pentru motivația discriminatoare³.

- **Infracțiunile motivate de ură în legislația penală din România**

Motivația discriminatoare în săvârșirea infracțiunilor a fost introdusă pentru prima dată ca circumstanță agravantă în cadrul legal penal din România prin intermediul Legii nr. 278/2006⁴ care, printre altele, a completat prevederile Codului Penal în vigoare la momentul respectiv⁵. Noul Cod penal⁶ a păstrat această abordare juridică și, în plus, a deschis lista de criterii care pot fi luate în considerare la stabilirea motivației discriminatoare. Pe lângă circumstanța agravantă, componenta de discriminare se regăsește și în textul unor infracțiuni de sine stătătoare din Codul penal sau în alte legi penale speciale.

În prezent, cadrul juridic penal din România abordează infracțiunile motivate de ură din două perspective, anume ca:

3 Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului, Legi privind infracțiunile motivate de ură: ghid practic, 2009, traducere în limba română, 2009, p. 29.

4 Legea nr. 278 din 4 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi.

5 Este vorba de Codul Penal al României din 21 iunie 1968, abrogat prin Legea nr. 187 din 24 octombrie 2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

6 Legea nr. 286 din 17 iulie 2009 privind Codul penal (denumită în continuare Codul penal).

1. Circumstanțe agravante, prevăzute de art.77 lit.h) din Codul Penal:

„Următoarele împrejurări constituie circumstanțe agravante: (...) h) săvârșirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA ori pentru alte împrejurări de același fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte.”

Efectul aplicării circumstanțelor agravante este prevăzut mai departe în art.78 Cod Penal, astfel: *„(1) În cazul în care există circumstanțe agravante, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special. Dacă maximul special este neîndestulător, în cazul închisorii se poate adăuga un spor până la 2 ani, care nu poate depăși o treime din acest maxim, iar în cazul amenzii se poate aplica un spor de cel mult o treime din maximul special. (2) Majorarea limitelor speciale ale pedepsei se face o singură dată, indiferent de numărul circumstanțelor agravante reținute.”*

2. Infracțiuni de sine stătătoare prevăzute în Codul Penal și în alte legi speciale

Există infracțiuni în structura cărora intră deja o parte sau toate din motivele prevăzute de art.77 lit.h), sau care sunt deja definite ca o variantă agravată a unei infracțiuni de bază, din cauza prezenței unuia sau mai multora dintre criteriile protejate.

Astfel de exemple de infracțiuni care pot fi considerate ca fiind motivate de ură sunt:

- Incitarea la ură sau discriminare (art.369 Cod Penal)⁷

⁷ Codul penal, art.369 denumit Incitarea la ură sau discriminare: *„Incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.”*

- Abuzul în serviciu, varianta circumstanțiată (art.297, al.(2) Cod Penal)⁸
- Tortura pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare (art.282, al.(1), lit.d) Cod Penal)⁹
- Împiedicarea exercitării libertății religioase (art 381 Cod Penal)¹⁰
- Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult (art.382 Cod Penal)¹¹
- Profanarea de cadavre sau morminte în anumite situații și cu reținerea circumstanței agravante (art.383 Cod Penal)¹²
- Infracțiunile prevăzute în Ordonanța de Urgență nr. 31 din 13 martie 2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii

8 Codul penal, art.297 intitulat Abuzul în serviciu, al.(2): „Cu aceeași pedeapsă [închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică] se sancționează și fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngreudește exercitarea unui drept al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe teme de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.”

9 Codul penal, art. 282 intitulat Tortura, al.(1), lit.d): “Fapta funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau a altei persoane care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres ori tacit al acestuia de a provoca unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice:(...) d)pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.”

10 Codul penal, art. 381 intitulat Împiedicarea exercitării libertății religioase: “(1)Împiedicarea sau tulburarea liberei exercitări a ritualului unui cult religios, care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (2)Obligarea unei persoane, prin constrângere, să participe la serviciile religioase ale unui cult ori să îndeplinească un act religios legat de exercitarea unui cult se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă. (3)Cu aceeași pedeapsă se sancționează obligarea unei persoane, prin violență sau amenințare, să îndeplinească un act interzis de cultul, organizat potrivit legii, căruia îi aparține.”

11 Codul penal, art. 382 intitulat Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult: „Profanarea unui lăcaș sau a unui obiect de cult, aparținând unui cult religios care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.” În doctrină, profanarea unui lăcaș sau obiect de cult a fost explicată ca acea acțiune de a „manifesta lipsă de respect față de lăcașul sau obiectul de cult ce aparține unui cult religios recunoscut de lege” și se consideră că se aplică regula concursului de infracțiuni dacă elementul material al infracțiunii de profanare realizează și conținutul altei infracțiuni. Vezi Tudorel Toader și alții, Noul Cod penal. Comentarii pe articole, Editura Hamangiu, 2014, p.586.

12 Codul penal, art. 383 intitulat Profanarea de cadavre sau morminte: „(1)Sustragerea, distrugerea sau profanarea unui cadavru ori a cenușii rezultate din incinerarea acestuia se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani. (2)Profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unei urne funerare sau a unui monument funerar se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.”

- **Disctinția dintre infracțiuni motivate de ură și discursul de ură**

În Recomandarea (97)20a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, discursul de ură (denumit hate speech în engleză) este definit astfel:

„toate formele de exprimare care propagă, incită, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță, inclusiv intoleranța care se exprimă sub formă de naționalism agresiv și de etnocentrism, de discriminare și ostilitate față de minorități, imigranți și persoane provenite din imigrație” (Anexa la Recomandarea nr. R(97)20, Domeniul de aplicare)

Discursul de ură este tratat diferit în țările membre ale Consiliului Europei, neexistând o definiție general acceptată și cu forță obligatorie pentru acest concept. Dacă folosim accepțiunea din Recomandarea (97)20 pentru a compara discursul de ură cu infracțiunile motivate de ură, observăm că discursul de ură nu este prin definiție o infracțiune, dar poate deveni, în anumite contexte. De exemplu, Codul Penal român pedepsește incitarea la ură sau discriminare (art.369 Cod Penal) care se poate realiza, conform definiției, „prin orice mijloace”, deci inclusiv prin discurs de ură, de cele mai multe ori aceasta fiind maniera în care se și manifestă.

Cât despre căile de comunicare prin care este transmis discursul de ură, acestea pot fi verbale, în mediul online, în publicații pe hârtie sau chiar prin simboluri desenate. Discursul de ură în mediul online merită o atenție specială din partea autorităților, din perspectiva efectului multiplicator pe care îl are internetul asupra diseminării mesajului¹³. De pildă, discursurile de ură sub forma propagandei rasiste și xenofobe promovate prin internet reprezintă fapte pe care Consiliul Europei le consideră suficient de grave încât să propună sancționarea lor prin pedepse penale atunci când reprezintă următoarele fapte: distribuirea materialelor rasiste și xenofobe prin intermediul sistemelor informatice; amenințarea bazată pe o motivație rasistă și xenofobă; negarea,

¹³ Vezi mai multe informații cu privire la discursul de ură în Anne Weber, Consiliul Europei, *Manual on Hate Speech* [Manual privind discursul de ură], 2009.

minimalizarea grosolană, aprobarea sau justificarea genocidului ori a crimelor împotriva umanității¹⁴.

Discursul de ură devine relevant în discuția despre infracțiunile motivate de ură și atunci când îl privim din perspectiva materialului probator. Mai precis, dovezile privind discursul de ură exprimat de către făptuitor în legătură cu săvârșirea unei anumite infracțiuni poate ajuta organele de urmărire penală sau instanța să rețină și aplicarea circumstanței agravante de la art.77 lit.h) din Codul Penal sau să circumscrie faptele ca fiind infracțiuni motivate de ură de sine stătătoare în Codul Penal.

Un exemplu de caz în care discursul de ură a fost relevant pentru considerarea infracțiunilor de către organele de urmărire penală ca fiind motivate de ură este un caz din Ungaria privind atacuri la adresa romilor, în anii 2008 și 2009. Mai multe comunități de romi au fost ținta unei serii de violențe desfășurate în maniere similare, făcându-se uz de arme și cocktailuri molotov. În urma atacurilor, unii locuitori ai comunităților respective au fost răniți și alții uciși. În unul dintre cazuri, organele de urmărire penală au observat că suspectii erau îmbrăcați cu haine care exprimau aderența la ideologii de extrmă dreapta, iar unul dintre ei avea tatuate pe corp versuri cu mesaj rasist anti-romi¹⁵.

- **Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal**

Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin

¹⁴ Consiliul Europei, Protocol adițional la Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă săvârșite prin intermediul sistemelor informatice, 28 ianuarie 2003, ratificat de România prin Legea nr. 105/2009.

¹⁵ Amnesty International, *Violent attacks against Roma in Hungary: Time to investigate racial motivation* [Atacuri violente împotriva romilor în Ungaria: E timpul să fie investigată motivația bazată pe rasă], 2010, p.30. Este vorba de cazul „Szigetvár”, în care la data de 22 ianuarie 2008, o femeie și fiica ei de etnie romă au fost atacate de cinci tineri în timp ce se întorceau acasă în localitatea Szigetvár.

intermediul dreptului penal (denumită în continuare Decizia-cadru) califică rasismul și xenofobia drept încălcări directe ale înseși principiilor pe care se întemeiază Uniunea Europeană. Ele sunt considerate amenințări atât de grave încât este necesar ca toate statele să aibă o reacție adecvată. Prin urmare, Decizia-cadru prevede necesitatea armonizării prevederilor de drept penal din statele membre UE cu privire la definirea infracțiunilor legate de rasism și xenofobie și stabilirea unor pedepse care să fie efective, proporționale și disuasive. Criteriile care sunt protejate prin această decizie sunt rasa, culoarea, religia, descendența sau originea națională sau etnică, însă se prevede că statele membre pot adopta legislație penală care să protejeze și alte criterii decât cele menționate¹⁶.

Decizia-cadru obligă statele membre să se asigure că dreptul lor penal cuprinde sancțiuni penale efective, proporționale și disuasive pentru o serie de fapte, cum ar fi instigarea publică la violență sau ură împotriva unor grupuri protejate,¹⁷ apologia, negarea sau minimalizarea în mod public a gravității crimelor de genocid, a crimelor contra umanității și a crimelor de război atunci când acest comportament este de natură să incite la ură sau violență împotriva grupurilor protejate¹⁸. În înțelegerea Deciziei-cadru, o pedeapsă penală care să fie *efectivă, proporțională și disuasivă* pentru faptele prevăzute în conținutul ei, este acea pedeapsă al cărei maxim special este cel puțin închisoarea de la 1 până la 3 ani.¹⁹

Motivația rasistă și xenofobă este un alt punct important al Deciziei-cadru. Pentru restul infracțiunilor din legile penale naționale, altele decât cele prevăzute în decizia-cadru, statele membre UE au obligația de a aborda motivația rasistă și xenofobă în următoarele moduri:

- să se asigure că motivația rasistă și xenofobă este considerată o circumstanță agravantă;
- sau, dacă este cazul, să se asigure că instanțele judecătorești pot ține

16 Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului, preambul, punctul (10)

17 Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului, art.1, al.(1), lit.a) și b). Grupurile protejate la care se referă aceste prevederi sunt cele menționate în preambulul Deciziei, la punctul (10).

18 Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului, art.1, al.(1), lit.c) și d).

19 Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului, art. 3.

seama de motivația rasistă și xenofobă în stabilirea pedepselor ²⁰

- **De ce e importantă prevenirea infracțiunilor motivate de ură?**

Este necesară prevenirea IMU în primul rând pe baza statutului acestora de infracțiuni, deci de fapte care presupun un pericol social atât de ridicat încât au fost incluse în legea penală. În plus, infracțiunile motivate de ură sunt considerate a avea o anumită gravitate care le distinge de celelalte infracțiuni și necesită o reacție mai fermă din partea autorităților statului.

CEDO afirmă că violența motivată rasial este “un afront deosebit la adresa demnității umane” și că “*având în vedere consecințele primejdioase ale acesteia, necesită din partea autorităților o vigoare specială și o reacție viguroasă*”. Combaterea acestui tip de violență are ca rezultat “reîntărirea viziunii democrației ca o societate în care diversitatea nu este percepută ca o amenințare, ci ca o sursă de bogăție”²¹. Dreptul Uniunii Europene califică rasismul și xenofobia drept “*încălcări directe ale principiilor libertății, democrației, ale respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale și ale statului de drept, principii pe care se întemeiază Uniunea Europeană și care sunt comune statelor membre*”²².

Dar ce anume face ca infracțiunile motivate de ură să necesite o atenție specială din partea autorităților, pentru a fi prevenite și combătute? În cele ce urmează vom prezenta o serie de răspunsuri la această întrebare.

Reprezintă forme de discriminare și umilire a persoanelor vătămate

Persoanele vătămate din IMU sunt ținta faptei pe baza unei anumite caracteristici legate de identitatea lor. Făptuitorul consideră caracteristica drept o dovadă de inferioritate sau ca fiind inacceptabilă și săvârșește infracțiunea transmițând aceste mesaje de umilire. Astfel, în cazul IMU, persoanele vătămate

20 Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului, art. 4.

21 *Nachova și alții c. Bulgariei*, [GC], nr. 43577/98 și 43579/9, §145, 2005-VII.

22 Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului, preambul, punctul (1).

sunt puse în situația să accepte că au fost ținta infracțiunii doar din cauza identității lor și că riscă din nou să fie vizate, ele sau chiar și familia lor,²³ respectiv cei dragi care împărtășesc aceleași caracteristici identitare (ex. etnia, rasa, orientarea sexuală) sau fundamentale (ex. opiniile politice, religia). Infracțiunile motivate de ură au potențialul să provoace traume emoționale și psihologice post-victimizare mai serioase în comparație cu infracțiuni similare care nu sunt motivate de ură. Un corpus de cercetări care compară eșantioane ale victimelor infracțiunilor motivate de ură cu victime ale unor infracțiuni similare dar fără componenta urii, au arătat că, la nivelul acestui grup, victimele infracțiunilor motivate de ură au șanse mai mari să raporteze simptome de stres post-victimizare cum ar fi anxietate, nervozitate, pierderea încrederii, furie, plâns, somn dificil, dificultate în a se concentra, retragere în sine și depresie. Astfel de reacții particulare și unice la IMU se întâmplă deoarece IMU reprezintă atacuri la esența identității victimei. Infracțiunile motivate de ură pot fi interpretate drept „infracțiuni cum mesaj” transmițând victimei și celor care împărtășesc identitatea victimei că aceștia sunt lipsiți de valoare, că sunt respinși, că sunt denigrați, disprețuiți și chiar urâți.²⁴

IMU au un impact extins la nivelul societății

Conform Agenției UE pentru Drepturi Fundamentale, faptele motivate de ură au un impact la nivelul societății care depășește cadrul restrâns al comportamentelor respective²⁵. Mesajul pe care făptuitorul îl transmite prin intermediul IMU este că anumite grupuri nu au dreptul să facă parte din societate²⁶. Astfel, persoanele care împărtășesc aceleași caracteristici cu persoana vătămată vor percepe semnalul că și ele riscă să devină ținta acestor infracțiuni. În același timp,

23 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.20.

24 Iganski, P. și Lagou, S, *Hate crimes hurt some more than others: Implications for just sentencing of offenders* [Infracțiunile motivate de ură îi rănesc pe unii mai mult decât pe alții: Implicații pentru condamnări corecte ale făptuitorilor], *Journal of Interpersonal Violence*, 2015, Vol. 30, No. 10:1696-1718, și Iganski, P și Levin, J. *Hate crime. A global perspective* [Infracțiunile motivate de ură: o perspectivă globală], Routledge, New York, 2015.

25 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.7.

26 OSCE, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infracțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, p.9.

infraacțiunile motivate de ură au potențialul de a incita și alți posibili făptuitori.

La nivelul macro al societății, IMU întăresc diferențele dintre grupuri și afectează valori precum demnitatea umană, autonomia individuală și societatea pluralistă²⁷. OSCE, la rândul său, (2007) avertizează că discriminarea și intoleranța afectează atât siguranța individului, cât și coeziunea societății, putând duce la conflicte și violența la scară largă.²⁸

Pun în pericol grupuri de persoane care nu au fost subiecți pasivi ai infraacțiunii

Din moment ce făptuitorul și-a ales ținta pe baza identității sociale a acesteia, înseamnă că orice persoană ar fi putut să cadă victimă infraacțiunii atâta timp cât împărtășește aceleași caracteristici cu persoana vătămată. Practic, sunt puși în pericol mai mulți indivizi decât cei care au fost afectați direct de actul infraacțional și, în consecință, este nevoie de o reacție a autorităților pentru a proteja grupurile care riscă să cadă victime ale infraacțiunilor motivate de ură.

- **Ce implică, la modul general, prevenirea și combaterea infraacțiunilor motivate de ură?**

Adoptarea legislației privind IMU și monitorizarea implementării acesteia

Un prim pas în abordarea faptelor motivate de ură este adoptarea legislației care sancționează astfel de comportamente. Existența unor prevederi speciale privind IMU este importantă din mai multe puncte de vedere implicând și alte aspecte: este un mesaj explicit privind seriozitatea cu care este tratat fenomenul; este un prilej de a lansa discuții publice de conștientizare pe tema IMU; permite colectarea datelor cu privire la fenomen²⁹ având în vedere prevenția. În legătură

²⁷ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infraacțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.19.

²⁸ OSCE Decizia Consiliului Ministerial nr. 10/07 „*Tolerance and non-discrimination Promoting mutual respect and understanding*” [Toleranță și nediscriminare: Promovarea respectului și înțelegerii reciproce], Madrid, 30 noiembrie 2007.

²⁹ OSCE, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infraacțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, pp. 19-20.

cu acest ultim aspect, cu cât definiția IMU în legislația națională este mai clară, cu atât mai mult aceasta are un impact pozitiv asupra colectării datelor³⁰.

Colectarea datelor suplimentare privind fenomenul infracțiunilor motivate de ură

Pe lângă datele colectate de la autorități, este necesară realizarea de sondaje privind victimele infracțiunilor motivate de ură la nivelul populației care să conțină întrebări referitoare la infracțiunile motivate de ură. Rezultatele acestor chestionare oferă informații utile despre cifra neagră a criminalității (infracțiunile neraportate), experiențele persoanelor vătămate și relația dintre persoanele vătămate și autorități³¹. Un exemplu de sondaje privind victimele infracțiunilor sunt Sondajele Uniunii Europene privind minoritățile și discriminarea (EU-MIDIS) realizate de FRA. În 2009, unul din aceste sondaje s-a axat pe experiențele romilor ca victime ale infracțiunilor. Rezultatele arată că, în medie la nivelul celor 7 state UE participante la sondaj³², 79% dintre romii care au fost victime ale infracțiunilor nu au raportat aceste fapte poliției. Cel mai frecvent motiv pentru neraportare a fost lipsa convingerii că poliția ar putea face ceva, ceea ce a determinat FRA să concluzioneze că este nevoie de eforturi pentru a stimula încrederea romilor în poliție.³³

Creșterea vizibilității infracțiunilor motivate de ură și a sancționării făptuitorilor

Vizibilizarea IMU la nivelul societății presupune diseminarea informațiilor despre IMU care au fost săvârșite, dar și despre pedepsele care au fost aplicate făptuitorilor³⁴. Comunicarea acestor informații de către autorități se poate face

30 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea iuracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.10.

31 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea iuracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.10.

32 Bulgaria, Republica Cehă, Grecia, Ungaria, Polonia, România, Slovacia.

33 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, EU-MIDIS Sondajul Uniunii Europene privind minoritățile și discriminarea, *Date în obiectiv Primul raport: Romii*, 2009, pp.6,7.

34 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea iuracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.13.

prin rapoarte anuale, rapoarte dedicate fenomenului IMU sau alte asemenea mijloace. Mai multe exemple de bune practici pe această temă sunt prezentate în Capitolele 3 și 4.

Creșterea încrederii persoanelor vătămate în autorități

OSCE³⁵ consideră că factorii care descurajează victimele să se adreseze poliției reprezintă obstacolele în calea monitorizării și raportării IMU. Persoanele vătămate și martorii trebuie încurajați să raporteze prin plângeri sau denunțuri săvârșirea infracțiunilor motivate de ură. Însă, autoritățile trebuie la rândul lor să inspire încredere că abordează într-o manieră potrivită aceste infracțiuni și că pot proteja persoanele vătămate. Unul din factorii care descurajează persoanele vătămate să raporteze IMU este temerea că identitatea lor sau afilierea la un anumit grup vor fi dezvăluite pe parcursul cercetărilor realizate de autorități³⁶. În acest sens, instrumentarea și gestionarea adecvată a acestor dosare și din perspectiva protecției datelor cu caracter personal este de maximă importanță. Acest aspect va fi detaliat în Capitolul 2.

- **Care este rolul monitorizării fenomenului în procesul prevenirii și combaterii acestor infracțiuni?**

Lipsa de încredere a persoanelor vătămate în capacitatea autorităților de a le proteja în fața infracțiunilor motivate de ură reprezintă un obstacol în calea raportării acestor infracțiuni. În consecință, IMU rămân nu doar nepedepsite, ci chiar invizibile pentru autorități³⁷. Fără a cunoaște informații despre infracționalitatea motivată de ură nu pot fi propuse și adoptate politici publice pentru abordarea eficientă a fenomenului.

35 OSCE, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infracțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, p.34.

36 OSCE, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infracțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, p.35.

37 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.13.

- **Obligațiile pozitive ale statelor semnatare ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, cu privire la infracțiunile motivate de ură**

România, la fel ca toți ceilalți semnatori ai Convenției Europene a Drepturilor Omului³⁸, are în sarcina sa obligații pozitive care izvorăsc din Convenție, ceea ce înseamnă că statul nu trebuie doar să se abțină de la încălcarea drepturilor omului, ci trebuie să ia și măsuri pentru a preveni încălcarea drepturilor omului garantate prin Convenție³⁹. Obligațiile pozitive ale statului sunt valabile și în cazul infracțiunilor motivate de ură, în legătură cu respectarea drepturilor prevăzute în Convenție.

De pildă, autoritățile statului sunt obligate să investigheze eventuala legătură dintre atitudini rasiste și violențele care au fost săvârșite; iar dacă pe parcursul investigațiilor apar probe care indică o motivație rasistă (cum ar fi limbajul rasist folosit de făptuitori), autoritățile au obligația să verifice aceste probe și să cerceteze în amănunt toate faptele pentru a dezvălui existența oricărei motivații rasiste⁴⁰.

În cazuri de violență, statele trebuie să ia toate măsurile rezonabile pentru a demasca orice fel de motivație rasistă și orice posibilă legătură dintre violență și ură sau prejudecăți bazate pe originea etnică a victimelor. Aceasta este o obligație de mijloace pentru autorități, care trebuie să strângă probe, să exploreze orice măsuri practice prin care pot afla adevărul și să ia decizii argumentate, imparțiale și obiective, fără să omită elemente suspecte care ar putea duce spre motivația rasistă⁴¹. Obligația este una de mijloace (sau de diligență) deoarece autoritățile trebuie să urmeze toți pașii rezonabili și să depună toate eforturile necesare, în funcție de circumstanțele cazului, fără a fi obligați însă să ajungă la un anumit rezultat.

38 Convenția europeană a drepturilor omului a fost ratificată de România prin Legea nr. 30/1994.

39 Philip Leach, *Taking a case to the European Court of Human Rights* [Aducerea unui caz în fața Curții Europene a Drepturilor Omului], a treia ediție, Oxford University Press, 2011, p.5.18.

40 *Nachova și alții c. Bulgariei*, [GC], nr. 43577/98 și 43579/9, §161,164, 2005-VII.

41 *Bekos și Koutropoulos c. Greciei*, nr. 15250/02, § 69, ECHR 2005-XIII.

Mai precis, în cauza *Nachova și alții c. Bulgariei*, Curtea a examinat modul în care statul și-a îndeplinit obligația pozitivă impusă de articolul 2 (dreptul la viață) coroborat cu articolul 14 al Convenției (interzicerea discriminării), de a parcurge toți pașii posibili pentru a investiga dacă discriminarea a jucat sau nu un rol în uciderea a doi cetățeni bulgari de etnie romă în urma folosirii forței de către poliția bulgară. Curtea a considerat că autoritățile au eșuat în a demasca motivația discriminatorie (rasistă) și, deci, nu au urmat toți pașii rezonabili în acest scop, enumerând următoarele aspecte defectuoase ale anchetei: nu au făcut verificări asupra declarației unui vecin al victimelor, care l-ar fi auzit pe unul dintre polițiștii făcând o afirmație rasistă după ce a tras cu arma⁴²; nu au analizat problema folosirii vădit excesive a forței asupra a două persoane neînarmate și non-violente⁴³; nu s-a luat nicio măsură pentru a verifica dacă nu cumva polițistul care a tras avea un istoric de incidente similare.⁴⁴ Curtea a stabilit că aceste aspecte ar fi informații plauzibile și suficiente care să alerteze autoritățile pentru a demara verificări inițiale și, în funcție de rezultatul acestor verificări, să demareze o investigație a posibilelor implicații rasiste care au dus la moartea celor două victime⁴⁵ - lucruri pe care autoritățile bulgare nu le-au făcut.

Principiile stabilite de CEDO în cauza *Nachova și alții c. Bulgariei* au fost aplicate ulterior în alte cazuri în care statele au investigat într-o manieră defectuoasă infracțiunile motivate de ură. De exemplu, cauza *Šečić c. Croației* s-a referit la un atac asupra unei persoane de etnie romă despre care existau indicii că ar fi fost comis de membrul unui grup extremist. Aici, CEDO a stabilit că statul nu a depus eforturile rezonabile pentru a dezvălui motivația rasistă deoarece, timp de șapte ani în care a trenat investigația, nu s-a luat nicio măsură pentru a-i identifica pe atacatori, în condițiile în care autoritățile au recunoscut că aceștia aparțineau unui grup cunoscut ca fiind extremist (*skinhead*)⁴⁶.

42 *Nachova și alții c. Bulgariei*, [GC], nr. 43577/98 și 43579/9, §163, 2005-VII.

43 *Nachova și alții c. Bulgariei*, [GC], nr. 43577/98 și 43579/9, §165, 2005-VII.

44 *Nachova și alții c. Bulgariei*, [GC], nr. 43577/98 și 43579/9, §167, 2005-VII.

45 *Nachova și alții c. Bulgariei*, [GC], nr. 43577/98 și 43579/9, §166, 2005-VII.

46 *Šečić c. Croației*, nr. 40116/02, §68, 31 mai 2007. Vezi și cazul similar *Angelova și Iliev c. Bulgariei*, nr. 55523/00, 26 iulie 2007.

Pe lângă cauzele privind infracțiuni motivate de rasism, CEDO a analizat și spețe în care motivația infracțiunii a avut legătură cu alte criterii. De exemplu, motivația infracțiunii a fost apartenența religioasă în cazul *Milanović c. Serbiei*⁴⁷ și opinie politică în cazul *Virabyan c. Armeniei*.⁴⁸

- **Cauzele împotriva României la Curtea Europeană a Drepturilor Omului**

Statul român a ajuns de asemenea în fața CEDO în legătură cu violențe la adresa romilor, CEDO constatând că dosarele s-au finalizat în România cu investigații ineficiente. Într-o serie de cauze, CEDO a stabilit că România a încălcat dreptul reclamanților de a nu fi discriminați prin faptul că autoritățile nu au realizat investigații eficiente pentru a verifica motivația rasistă a atacurilor. Astfel, CEDO a punctat o serie de aspecte problematice legate de cercetări și judecată dintre care unele evidențiază atitudini vădit rasiste, iar altele arată omisiuni aparent convenabile prin care s-a ignorat caracterul discriminator al infracțiunilor, în ciuda probelor care indicau spre motivația rasistă a făptuitorilor.

Obligația pozitivă impusă de CEDO statelor de a urmări indiciile privind motivația discriminatorie a făptuitorilor are legătură și cu modurile în care organele de urmărire penală strâng informații despre infracțiunile motivate de ură pe care le cercetează. Mai precis, pentru a putea demasca motivația discriminatorie, autoritățile trebuie să acorde atenție unor anumite categorii de informații care ajută la calificarea infracțiunii drept una motivată de ură, ca de exemplu grupul din care face parte persoana vătămată, folosirea de către făptuitor a discursului de ură, potențialele similitudini dintre infracțiune și alte atacuri asupra aceluiași grup etc. O discuție mai detaliată referitoare la aceste categorii relevante de informații se regăsește în Capitolul 3 în care prezentăm o serie de indicatori care pot fi folosiți în colectarea datelor privind IMU de către organele de urmărire penală.

În continuare, vom prezenta pe scurt o selecție de cazuri împotriva României pe tema infracțiunilor motivate de ură față de romi. Primul caz de acest tip, care

⁴⁷ *Milanović c. Serbiei*, nr. 44614/07, 14 decembrie 2010.

⁴⁸ *Virabyan c. Armeniei*, nr. 40094/05, 2 octombrie 2012.

datează încă din anul 2005, ar fi trebuit să determine România să demareze acțiuni concertate pentru a se asigura că încălcările drepturilor omului din cauza *Moldovan* nu se vor mai repeta. Dimpotrivă însă, au urmat mai multe cazuri de discriminare în înfăptuirea justiției care au ajuns în fața CEDO. Ținând cont că situațiile care ajung în fața CEDO sunt doar vârful icebergului, cazurile prezentate aici arată nevoia urgentă de o abordare strategică la nivelul sistemului de justiție pentru a elimina discriminarea din cadrul procesului penal.

Moldovan si alții c. României (nr. 2) (2005)⁴⁹

În septembrie 1993, o altercație între doi neromi și trei romi în barul din satul Hădăreni, județul Mureș, s-a soldat cu moartea unuia dintre neromi. Drept urmare, un număr de locuitori din comună s-au răzbunat incendiind casa unde se ascundeau cei trei romi. Doi din cei trei aflați în imobil au fost linșați după ce au ieșit din casă, iar al treilea a murit în casa incendiată. Conform declarațiilor de la dosarul din fața Curții, lucrători ai poliției erau de față la momentul incendiului. Ulterior, neromii s-au îndreptat asupra bunurilor celorlalți romi din sat, distrugându-le casele, grajdurile și autoturismele și alungându-i din localitate. La momentul evenimentelor, România nu era stat membru al Consiliului Europei. Așadar, hotărârea CEDO se referă în principal la ce s-a întâmplat după pogrom și analizează modul în care s-a înfăptuit justiția față de victime.

Cercetările penale care au urmat s-au finalizat cu o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale față de lucrătorii de poliție implicați, iar cererile reclamanților privind despăgubirile civile și daunele morale au fost respinse. În acest caz, CEDO a reținut că apartenența etnică a reclamanților „*pare a fi fost decisivă în durata și modul de soluționare a cauzei de către instanțele naționale*”⁵⁰ întrucât autoritățile locale și instanțele au folosit remarci discriminatorii la adresa romilor atunci când au motivat respingerea cererilor acestora. În consecință, CEDO a reținut încălcarea art.14 raportat la art.6 (dreptul la un proces echitabil) și art.8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție.

În plus, în *cauza Moldovan si alții c. României*, Curtea a scos în evidență o serie

⁴⁹ *Moldovan și alții c. României* (nr. 2), nr. 41138/98 și 64320/01, ECHR2005-VII.

⁵⁰ *Moldovan și alții c. României* (nr. 2), nr. 41138/98 și 64320/01, §139, ECHR2005-VII.

de aspecte punctuale care denotă atitudinea discriminatorie a autorităților în raport cu reclamanții: în una din hotărârile judecătorești penale din cauză sunt menționate remarci discriminatorii privind etnia reclamanților; autoritățile investite cu soluționarea cauzelor au făcut afirmații cu privire la onestitatea și modul de viață al reclamaților, fără ca aceste afirmații să fie fundamentate, ceea ce a fost considerat de Curte ca fiind esențialmente discriminatoriu ⁵¹.

O altă constatare deosebit de importantă, făcută de CEDO în cauza *Moldovan și alții c. României*, privește nivelul de gravitate al discriminării la care au fost supuși reclamanții. CEDO a considerat că „*discriminarea etnică la care reclamanții au fost supuși în mod public prin modul de soluționare a petițiilor acestora de către autorități, precum și condițiile locative ale reclamaților aduc atingere demnității lor umane*”⁵². Aceste atitudini ale autorităților față de reclamanți ating pragul minim de gravitate pentru a fi considerate de către CEDO drept tratamente degradante în sensul articolului 3 din Convenție (interzicerea torturii, pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante).

Cobzaru c. României (2007)⁵³

Reclamantul, persoană de etnie romă, a fost bătut de trei lucrători din poliție în incinta secției de poliție unde se duse să ceară ajutor în urma unui incident în care fuseseră implicați partenera reclamantului și rudele acesteia, în iulie 1997. Deși a făcut plângere împotriva acestora, procurorul nu a început urmărirea penală, bazându-și motivația soluției pe afirmații cu caracter discriminator la adresa reclamantului și a tatălui acestuia pe care îi califica drept „*elemente antisociale înclinate către violență și furt*”⁵⁴. De asemenea, procurorul de caz nu a luat în seamă declarațiile unor martori pe motiv că aceștia erau de aceeași etnie cu reclamantul, deci mărturiile acestora ar fi fost nesincere și subiective. Procurorul ierarhic superior a menținut soluția procurorului de caz, oferind în continuare motive legate de etnia romă ca factor care subminează sinceritatea mărturiilor.

⁵¹ *Moldovan și alții c. României* (nr. 2), nr. 41138/98 și 64320/01, §107-114, ECHR2005-VII.

⁵² *Moldovan and Others v. România* (no. 2), nos. 41138/98 and 64320/01, §§113, ECHR2005-VII

⁵³ *Cobzaru c. României*, nr. 48254/99, 26 iulie 2007.

⁵⁴ *Cobzaru c. României*, nr. 48254/99, §28, 26 iulie 2007.

Chiar dacă organele de urmărire penală nu au avut dovezi *prima facie* (dovezi la prima vedere) cu privire la motivația bazată pe ură rasială, Curtea a considerat că în contextul notoriu al abuzurilor față de romi din perioada respectivă, autoritățile „ar fi trebuit să acorde o grijă specială cercetării posibilelor motive rasiste din spatele violenței”⁵⁵. De exemplu, procurorii ar fi trebuit să încerce să verifice eventuala istorie de comportament anti-romi al polițiștilor acuzați de violență⁵⁶. Dimpotrivă, așa cum a observat CEDO, autoritățile nu doar că nu au făcut acest demers, ci s-au lansat ele însele în remarci cu caracter rasist pe care le-au folosit pentru a-și justifica deciziile. În consecință, CEDO a stabilit încălcarea art.14 în legătură cu art.3 (interzicerea torturii, pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante) și 13 (dreptul la un recurs efectiv) din Convenție.

Stoica c. României (2008)⁵⁷

Reclamantul, un copil de etnie romă de 14 ani, a fost ținta unui atac violent în aprilie 2001, indicându-i ca agresori pe reprezentanți ai poliției. Din susținerile reclamantului, atacul s-a petrecut pe fondul violențelor asupra romilor începute de polițiști și gardieni publici la instigarea viceprimarului pe care reprezentanții autorităților îl acompaniau. Conform declarațiilor reclamantului de la dosar, acesta a fost prins de polițist, care a început să îl lovească în zona capului și l-a împins într-un canal. Deși copilul i-a spus agresorului că tocmai suferise o operație în zona capului și loviturile i-ar periclita viața, atacul nu a încetat, iar reclamantul a fost lăsat inconștient. În timpul atacului, martori de la fața locului i-ar fi auzit pe primarul adjunct și ofițerii de poliție făcând remarci rasiste în timpul atacului. Violența la care a fost supus a lăsat urmări atât de grave asupra reclamantului, încât acesta a fost încadrat în gradul I de handicap, necesitând supraveghere permanentă și asistent personal.

Așa cum a reținut Curtea, ancheta autorităților nu numai că a ignorat caracterul rasist al incidentelor, ci a fost bazată pe prejudecăți la adresa romilor. Pentru a ajunge la concluzia că încălcarea drepturilor reclamantului a avut și un caracter discriminatoriu, CEDO a stabilit mai multe aspecte: (1) comportamentul general

55 *Cobzaru c. României*, nr. 48254/99, §97, 26 iulie 2007.

56 *Cobzaru c. României*, nr. 48254/99, §98, 26 iulie 2007.

57 *Stoica c. României*, no. 42722/02, 4 martie 2008.

al agenților statului în contextul conflictului din localitate nu a fost unul neutru, ci au existat mărturii cu privire la motivația rasistă; (2) în documentele poliției s-au regăsit notate stereotipuri la adresa romilor - „*felul în care unii dintre romi au acționat este pur țigănesc*”⁵⁸; (3) ancheta autorităților a exclus cu prea mare ușurință potențiala motivație rasistă a violenței asupra reclamantului, bazându-se doar pe mărturia agenților statului și a unui singur martor; (4) procurorul de caz a exclus mărturiile localnicilor romi, considerând că acestea sunt nesincere pe baza etniei martorilor, în timp ce numai declarațiile agenților statului au fost luate în considerare în motivarea soluției procurorului; (5) procurorul de caz nu a abordat problema expresiei „*pur țigănesc*” din documentul poliției. Prin urmare, CEDO a stabilit că autoritățile au ignorat probele care demonstau discriminarea, iar cercetările au fost influențate de prejudecăți pe criteriul etniei.

Ciorcan și alții c. României (2015)⁵⁹

În septembrie 2006, Poliția din județul Mureș a trimis agenți de poliție însoțiți de agenți ai forțelor speciale pentru a comunica reclamanților o citație în procesul penal în care aceștia din urmă erau acuzați că ar fi insultat un polițist. Așa cum reiese din dosarul CEDO, prezența agenților din forțele speciale era justificată de conducerea poliției drept o măsură pentru a-i proteja pe agenții de poliție care transmiteau citația, față de comunitatea în care trăiau reclamanții. În plus, au fost trimiși și polițiști în civil, toți reprezentanții autorităților deplasându-se la fața locului cu o dubă și două mașini. Când au văzut automobilele poliției, localnicii – majoritatea femei și copii – s-au adunat să vadă ce se întâmplă, iar reprezentanții forțelor de ordine au folosit gaz lacrimogen. În confuzia creată, oamenii au început să se împingă și să fugă, moment în care polițiștii au deschis focul asupra mulțimii în care se aflau și reclamanții care au fost loviți de gloanțe.

Reclamanții s-au plâns de faptul că utilizarea excesivă a forței (trimiterea a treisprezece reprezentanți ai forțelor de ordine, inclusiv forțe speciale pentru comunicarea unor citații) a avut legătură cu apartenența lor etnică, iar autoritățile nu au dovedit că ar fi avut motive întemeiate să creadă că localnicii

⁵⁸ *Stoica v. României*, nr. 42722/02, § 36, 4 martie 2008

⁵⁹ *Ciorcan și alții c. României*, nr. 29414/09 și 44841/09, 27 ianuarie 2015.

erau violenți sau aveau asupra lor arme, pentru a lua o asemenea măsură. Deși reclamanții au ridicat problema motivației rasiste, organele de urmărire penală nu au cercetat acest aspect. CEDO a observat că, într-adevăr, desfășurarea forțelor de ordine a fost excesivă în raport cu sarcina de a comunica o citație care ar fi putut fi trimisă și prin poștă, în condițiile în care autoritățile au decis să ia această măsură fără a avea motive să creadă că membrii comunității ar fi fost înarmați sau periculoși.

În legătură cu obligația pozitivă a statului de a realiza o investigație efectivă a incidentului, CEDO critică desfășurarea cercetărilor în acest caz deoarece autoritățile nu și-au respectat obligația de a verifica rolul pe care l-a avut discriminarea în comportamentul forțelor de ordine. Acestea au reprezentat, în viziunea Curții, aspectele defectuoase ale investigației: (1) șefului poliției din județ nu i-au fost cerute explicații pentru numărul mare de forțe de ordine trimise în comunitate; (2) șeful poliției din județ nu a fost confruntat cu declarațiile contradictorii ale subalternilor săi privind intervenția în comunitate; (3) nu s-a încercat verificarea unui eventual istoric de comportament anti-romi din partea șefului poliției sau a forțelor de ordine; (4) procurorii au ignorat fapte relevante pentru cauză și au emis soluții în contextul unor deficiențe majore (nu au clarificat desfășurarea faptelor și declarațiile contradictorii ale persoanelor de la fața locului, nu au stabilit care din cei șapte polițiști a tras cu arma, nu au clarificat de ce unele persoane au fost împușcate în spate și cu ce tipuri de gloanțe au fost împușcați reclamanții, nu au colectat probe etc.)⁶⁰. În concluzie, CEDO a stabilit că în acest caz a avut loc o încălcare a articolului 14 (interzicerea discriminării) coroborat cu articolele 2 (dreptul la viață) și 3 (interzicerea torturii, pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante).

Concluzii

Acest tip de eșecuri sistematice ale organelor de urmărire penală și judiciare de a-i trata pe romi corespunzător și de a înfăptui justiția în mod nediscriminator și cu demnitate ridică o mare îngrijorare, cu atât mai mult cu cât se pare că procesele CEDO nu au declanșat o schimbare de paradigmă în atitudinea poliției

⁶⁰ *Ciorcan și alții c. României*, nr. 29414/09 and 44841/09, §§.148-150, 160-167, 27 ianuarie 2015.

față de romi. În Comentariile scrise trimise în anul 2013 cu ocazia celei de-a 110-a Sesiuni a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, organizația Romani CRISS a afirmat că în ultimii ani a documentat aproape 50 de cazuri de abuz din partea agenților autorităților de aplicare a legii față de romi. Unele din aceste cazuri sunt de dată recentă, din anii 2012 și 2013 și sunt descrise în Comentariile scrise, alături de următoarea precizare: „În multe cazuri, reacția reprezentanților Ministerului Administrației și Internelor (MAI) a fost să țină discursuri publice în care să susțină legalitatea acțiunii. Această abordare arată că scopul acestor discursuri este mai degrabă să exonereze polițiștii implicați. Acestea au și potențialul efect de a lăsa urme de îndoială asupra independenței și eficienței sistemului de investigații interne al MAI”⁶¹.

Mai mult, la momentul scrierii acestui material, în luna mai 2015, Comitetul Helsinki din România – APADOR-CH a publicat un raport de monitorizare din localitatea Racoș, jud. Brașov, unde localnicii romi susțin că de trei sau patru ani sunt în mod repetat ținta bățailor poliției din localitate. Conform raportului, mai multe persoane au depus plângere, însă acestea nu au fost suficiente în condițiile lipsei de martori și a negării faptelor de către polițiști. Mai mult un activist care ajuta oamenii să își scrie plângerile a fost la rândul său bătut de patru bărbați dintre care doi purtau cagule⁶².

În Raportul din 2014 privind România în cadrul celui de-al patrulea ciclu de monitorizare, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței a făcut următoarele observații: „ECRI a fost informată că, în afară de aprobarea, în 2005, a unui nou „Cod de etică și conduită pentru polițiști”, nu s-au făcut pași importanți pentru a asigura concordanța cu principiul nediscriminării, inclus în prezentul și anteriorul cod, ori să se investigheze motivele pentru care nu s-au depus plângeri împotriva polițiștilor. Mai exact, până la această dată, România nu are un organism independent, responsabil cu cercetarea reclamațiilor făcute împotriva polițiștilor și funcționarilor însărcinați cu aplicarea legii; acestea sunt

61 Comentarii scrise ale European Roma Rights Centre și Romani CRISS, cu privire la România, în vederea celei de-a 110-a sesiuni a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, (10-28 martie 2013), p. 4, disponibil la: <http://www.errc.org/cms/upload/file/romania-iccpr-january-2014.pdf> (accesat la: 28.05.2015).

62 APADOR-CH, Raport APADOR-CH privind abuzuri ale poliției din Racoș, județul Brașov, asupra cetățenilor de etnie romă, 25 mai 2015.

*cercetate chiar de poliție, sau de Ministerul Afacerilor Interne.”*⁶³

În luna mai 2015, în cadrul Observațiilor finale privind România, Comitetul ONU împotriva torturii, fiind îngrijorat de rapoarte privind violențe despre care se susține că au fost săvârșite de reprezentanți ai forțelor de ordine, precum și de numărul mic al acestui tip de cauze ajunse în fața judecătorilor, a considerat că România ar trebui:

„(b) Să desfășoare investigații prompte, imparțiale, minuțioase și eficiente cu privire la toate plângerile de violență, inclusiv tortură și rele tratamente, din partea autorităților de aplicare a legii, precum și să urmărească penal și să condamne pe toți cei responsabili; (...)

*(c) Să înființeze un mecanism independent de monitorizare și supraveghere, pentru a evita investigarea plângerilor de către colegi, în cadrul procedurilor disciplinare interne din Ministerul Afacerilor Interne”*⁶⁴

Garantarea faptului că autoritățile de aplicare a legii tratează românii și toate celelalte minorități și grupuri vulnerabile de o manieră adecvată și echitabilă nu este doar o simplă demonstrație a faptului că se respectă standardele și recomandările internaționale, ci este în primul rând o chestiune ce ține de statul de drept și de o democrație funcțională. Reacția promptă și adecvată față de abuzurile poliției, precum și comunicarea publică și transparentă a rezultatelor acestei reacții, nu pot continua să lipsească atât timp cât România susține că este o țară bazată pe regulile statului de drept.

Următoare capitole vor dezvolta mai mult anumite aspecte necesare pentru combaterea infracțiunilor motivate de ură, cum ar fi colectarea datelor pentru a înțelege mai bine fenomenul IMU, precum și detaliile specifice care trebuie luate în considerare în timpul investigării acestor infracțiuni. Apoi, ghidul va prezenta o serie de bune practici, legate în principal de activitatea poliției, destinate combaterii IMU și oferirii unei protecții mai bune și mai eficiente pentru toate persoanele, indiferent de rasă, etnie, religie, orientare sexuală,

63 Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, *Raportul ECRI privind România (al patrulea ciclu de monitorizare)*, 3 iunie 2014, pct.188.

64 Comitetul Organizației Națiunilor Unite împotriva torturii, *Observații finale la al doilea raport periodic al României*, CAT/C/SR.1316, 7 mai 2015, pct.9.

dizabilitate sau orice alte criterii protejate. O asemenea abordare va fi, însă, imposibil de implementat în România atâta timp cât nu se bazează pe o condiție primară - toleranță zero față de abuzurile autorităților de aplicare a legii, mai ales când aceste abuzuri au loc față de minorități.

Capitolul 2 - Cadrul actual de colectare a datelor administrative privind infracțiunile motivate de ură în România

Colectarea datelor privind infracțiunile motivate de ură face parte din efortul mai larg pentru prevenirea și combaterea acestui tip de infracțiuni. Consiliul Ministerial al OSCE recomandă statelor participante să colecteze și să publice date și statistici reale, cu privire la IMU și alte manifestări violente ale intoleranței, care să includă numărul de cazuri raportate către poliție, numărul de cazuri urmărite în justiție, precum și pedepsele aplicate. De asemenea, OSCE subliniază că strângerea datelor care privesc persoanele vătămate trebuie să respecte eventualele restricții impuse de cadrul legal național din domeniul protecției datelor cu caracter personal⁶⁵.

Ultimul raport al Agenției UE pentru Drepturi Fundamentale a ridicat o îngrijorare legată de activitatea României de colectare a datelor atunci când vine vorba de infracțiuni motivate de ură. Dintre toate statele membre ale Uniunii Europene, România este singurul stat care nu colectează date în funcție de criteriul care a stat la baza motivației discriminatoare a infracțiunii (sex/gen, apartenență etnică, orientare sexuală, dizabilitate etc.)⁶⁶. Lipsa de informații asupra fenomenului infracțiunilor trebuie văzută prin prisma obligațiilor pe care autoritățile le au față de victimele acestor infracțiuni, inclusiv din perspectiva combaterii fenomenului ca atare.

Capitolul de față descrie cadrul actual în care instituțiile din România colectează și publică anumite date cu privire la IMU și evidențiază problemele legate de acest proces. Astfel, este prezentată maniera în care autoritățile culeg date privind anumite IMU de sine stătătoare, este subliniată lipsa colectării datelor în

65 OSCE, Consiliul Ministerial, Decizia nr. 9/09 „Combating hate crimes” [*Combaterea infracțiunilor motivate de ură*], 2 decembrie 2009.

66 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012.

funcție de criteriul discriminării, se abordează subiectul justificărilor oferite de autorități pentru lipsa colectării datelor privind criteriul discriminării (în raport cu prevederile legislației naționale din domeniul protecției datelor cu caracter personal) și în final se atrage atenția asupra relației dintre numărul mic de IMU reflectate în datele administrative și lipsa de plângeri penale sau de trimeri în judecată privind IMU.

Conținutul capitolului se bazează pe analiza cadrului legal în vigoare, precum și pe răspunsurile primite de Centrul de Resurse Juridice în urma solicitărilor de informații publice⁶⁷. Subiectul este urmărit pe două paliere ale discuției cu intenția de a clarifica faptul că aceste două paliere nu pot și nu trebuie suprapuse. Mai precis, este vorba, pe de o parte, de importanța protejării datelor cu caracter personal legate de criteriul de discriminare în instrumentarea dosarelor și, pe de altă parte, de importanța colectării de date statistice administrative privind fenomenul infracțiunilor motivate de ură în scopul îndeplinirii obligației de a preveni acest fenomen. Fiecare dintre aceste paliere necesită o atenție și interes speciale din partea autorităților și trebuie să beneficieze de garanții legale adecvate.

- **Scurtă prezentare a atribuțiilor autorităților din domeniul penal în colectarea de date privind fenomenul infracțional**

În atribuțiile **Poliției Române** intră activități specifice legate de strângerea și utilizarea datelor⁶⁸. Conform legii, Poliția Română își organizează propria bază de date pentru îndeplinirea atribuțiilor ce îi revin⁶⁹, iar Direcția Cazier Judiciar, Statistică și Evidențe Operative este structura care centralizează datele privind

67 Ținând cont de schimbările intervenite în legislația penală odată cu intrarea în vigoare a noilor coduri penal și de procedură penală, vom prezenta informațiile obținute în urma solicitărilor de informații publice trimise de CRJ atât înainte cât și după momentul 1 februarie 2014.

68 Conform Legii nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată, art.26 , al.(1), pct.6, 23, 24, aceste atribuții se referă la culegerea informațiilor în scopul cunoașterii, prevenirii și combaterii infracțiunilor, constituirea bazei de date necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor operative specifice poliției, efectuarea de studii și cercetări asupra dinamicii infracționalității

69 Legea nr. 218/2002, art.26, al.(2).

statistica judiciară⁷⁰.

Legat de modul efectiv al colectării datelor la nivelul instituției, Inspectoratul General al Poliției Române (denumit în continuare IGPR) a oferit următoarea descriere: „la începutul fiecărei an sunt realizate machetele statistice ce conțin indicatorii de interes pentru Poliția Română. Aceștia sunt stabiliți în funcție de solicitările unităților operative, pentru evidențierea fenomenului infracțional, realizarea analizelor și stabilirea direcțiilor de acțiune. Pe parcursul anului, în funcție de situația operativă sau de modificările legislative intervenite, indicatorii pot suferi modificări.”⁷¹ Prin același răspuns IGPR a comunicat faptul că structurile teritoriale și centrale ale poliției dețin registre cu caracter penal unde sunt introduse informații privind sesizările făcute către poliție. Evidențele poliției cuprind “date privitoare la circuitul dosarelor penale, faptele penale cercetate și atribuțiile acestora, persoane cercetate, victime și părți vătămate, date de indentificare”⁷², iar IGPR menționează că prelucrarea acestor date se face cu respectarea Legii 677/2001.

În cadrul **Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție** (denumit în continuare PÎCCJ) funcționează Biroul de statistică judiciară⁷³. Această din urmă structură este responsabilă, printre altele, de centralizarea datelor statistice privind activitatea parchetelor, îndrumarea activității de statistică judiciară a parchetelor, furnizarea datelor statistice la cerere instituțiilor și punerea la dispoziție de rapoartele statistice pentru întocmirea Raportului anual de activitate al Ministerului Public⁷⁴. Sistemul de raportare statistică este unitar, la nivelul tuturor parchetelor. Temeiul actual în baza căruia sunt colectate, transmise și centralizate datele statistice din Ministerul Public este Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 69 din 16 ianuarie 2014⁷⁵. Această hotărâre a fost emisă în contextul reaprecierii formularelor statistice odată cu intrarea în vigoare a noilor coduri din domeniul penal și ea aprobă

70 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 708959/S4/ID/14.09.2011.

71 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 511394/19.05.2015.

72 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 511394/19.05.2015.

73 Regulamentul de ordine interioară a parchetelor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2832/C/2014, art.33.

74 Regulamentul de ordine interioară a parchetelor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2832/C/2014, art.37.

75 Ministerul Public, Răspuns nr. 887/VIII-3/2015.

noile formulare pentru parchete, nomenclatorul unic statistic pentru cauzele penale la parchete, precum și ghidul de completare a formularelor⁷⁶.

Ministerul Justiției are ca atribuție principală coordonarea și îndrumarea activității de statistică judiciară a instanțelor judecătorești și a parchetelor. În acest scop, Ministerul Justiției emite norme și instrucțiuni obligatorii pentru aplicarea unitară a reglementărilor legale din domeniu⁷⁷.

- **Ce date privind infracțiunile motivate de ură colectează, de fapt, autoritățile române**

Din răspunsurile la solicitări de informații publice primite de CRJ, reiese că poliția, parchetele și instanțele colectează în mod diferit date privind IMU de sine stătătoare, și doar cu privire la unele din infracțiunile care se încadrează în categoria celor motivate de ură. Rezultă că de cele mai multe ori nu se pot compara datele statistice și nu se poate urmări activitatea autorităților în cazul fiecărei IMU, de la momentul sesizării organelor de urmărire penală și până la soluționarea cauzei de către procuror sau instanță.

CRJ a trimis în mai multe rânduri solicitări de informații publice către autoritățile relevante în domeniul IMU, pentru a afla în concret ce date statistice sunt deținute la nivelul fiecărei instituții. Principalele probleme evidențiate de răspunsurile instituțiilor se referă, în primul rând la dificultatea comparării datelor statistice (atât urmărirea acestor date între instituții, cât și urmărirea datelor furnizate la momente diferite de aceeași instituție), dar și la numărul mic de soluționări ale IMU de sine stătătoare prin trimitere în judecată (la nivelul parchetelor) sau prin condamnare (la nivelul instanțelor).

O altă problemă este legată de faptul că, în anumite situații, chiar dacă IMU sunt prevăzute în articole individuale, autoritățile colectează date globale în care indicatorul de colectare este reprezentat de un întreg capitol din Codul

76 Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, Hotărârea nr. 69 din 16 ianuarie 2014, disponibilă la: http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/27_01_2014_65021_ro.PDF (accesat ultima dată la 23 mai 2014).

77 Hotărârea Guvernului nr. 652 din 27 mai 2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Justiției, modificată ultima dată la data de 2 decembrie 2014, art.6, pct. VII, 12.

penal, capitol ce include și articole ce descriu infracțiuni de interes pentru IMU⁷⁸. Aceeași problemă apare și în cazul O.U.G. 31/2002, unde datele sunt colectate având ca indicator însăși legea⁷⁹.

În cele ce urmează vom prezenta situația celor mai recente datelor disponibile la nivelul poliției, parchetelor și instanțelor cu privire la un număr de IMU(abuzul în serviciu cu motivație discriminatoare, incitarea la ură sau discriminare, circumstanța agravantă și infracțiunile prevăzute în OUG 31/2002), în funcție de datele comunicate la cerere de către instituțiile relevante la cerere. Este important de precizat că, din moment ce nu există un sistem unitar de colectarea a datelor, fiecare instituție colectează doar acele date care privesc propriile proceduri și nu date care arată parcursul cauzelor înainte ca instituția respectivă să fie sesizată cu soluționarea acestora.

Abuzul în serviciu cu motivație discriminatoare:

Date privind infracțiunea de abuz în serviciu cu motivație discriminatoare (reglementat anterior separat prin art. 247 Cod Penal anterior drept abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi) au fost comunicate către CRJ de către IGPR și Ministerul Justiției. În anul 2012, la nivelul IGPR exista un număr de 786 de sesizări pentru această infracțiune și un număr de 132 de infracțiuni „din dosarele cu urmărire penală începută de Poliția Română sau înaintate la procuror cu propunere de declinare a competenței”⁸⁰ În același an, Ministerul Justiției raporta că la nivelul instanțelor s-au înregistrat 5 cauze privind abuzul în serviciu cu motivație discriminatoare, care s-au soluționat prin condamnare: 2 la amendă penală, 1 suspendare condiționată, 2 suspendare sub supraveghere⁸¹. Pentru anul 2013, Consiliul Superior al Magistraturii a comunicat existența unei persoane condamnate pentru care s-a dispus suspendarea condiționată a

78 Ministerul Public, Răspuns nr. 887/VIII-3/2015 din 19 mai 2015. Este vorba de infracțiunile de profanare a lăcașelor de cult din art.382 Cod Penal și de profanarea cadavrelor sau mormintelor din art.383 Cod Penal, despre care Ministerul Public afirmă că „nu sunt evidențiate distinct (pe infracțiune) ci pe întreg capitolul III din Cod penal intitulat „Infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate”

79 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 2281705/10.02.2014; Ministerul Public, Răspuns nr. 7460/1727/C/2012.

80 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns trimis prin poștă electronică în data de 16.01.2013, răspuns la Solicitarea Centrului de Resurse Juridice Nr. 507/19.12.2012 și Inspectoratul general al Poliției Române, Răspuns Nr. 2921115/14.03.2013..

81 Ministerul Justiției, Răspuns nr. 94148/03.12.2013.

executării pedepsei.⁸²

Pentru anul 2013 nu s-au comunicat date statistice privind sesizările primite de poliție.⁸³ Pentru același an, Ministerul Justiției, a comunicat faptul că la nivelul judecătorilor exista o soluție de condamnare și una de restituire la procuror. La nivelul tribunalelor și curților de apel nu se finalizase în fond nicio cauză, deci nu existau condamnări pentru anul 2013.⁸⁴

Cât despre anul 2014, marcat de schimbarea Codului penal, IGPR a colectat și transmis mai multe date vizând IMU, inclusiv date privind alineatul (2) al art. 297 privind abuzul în serviciu, varianta circumstanțiată prin mobilul discriminator, astfel: 91 cauze sesizate, 151 cauze cu urmărirea penală începută, 7 cauze declinate la parchet și 11 cauze soluționate⁸⁵. Ministerul Justiției nu a comunicat pentru anul 2014 date privind această infracțiune.⁸⁶

În anul 2015, Ministerul Public a comunicat următoarele: „Facem precizarea că deținem date privind infracțiunea de tortură (art.282 Cod penal) și abuz în serviciu (art. 297 Cod penal) dar nu defalcate pe alineate ci pe total infracțiuni”.⁸⁷ Similar, în Raportul pe anul 2014 al Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiției, datele privind infracțiunea de abuz în serviciu sunt prevăzute global, pe întreg articolul 297⁸⁸.

Acest aspect indică faptul că transformarea IMU de abuz în serviciu cu motivație discriminatorie dintr-un articol separat într-un paragraf al unui alt articol, având în vedere maiera de colectare de date statistice, are tpoate șansele să ducă la dificultăți suplimentare în legătură cu datele colectate cu privire la această IMU, în sensul în care datele nu vor mai fi colectate separat. PÎCCJ altminteri însă nu a furnizat nici înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal date despre această infracțiune.

82 Consiliul Superior al Magistraturii, Răspuns Nr. 3/30340/1154 din 17.02.2014

83 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns Nr. 2921386/04.11.2013

84 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 112176/31.01.2014

85 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 511394/19.05.2015.

86 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 41139/27.05.2015.

87 Ministerul Public, Răspuns Nr. 887/VIII-3/2015 din 19 mai 2015.

88 Consiliul Superior al Magistraturii, Raportul pe anul 2014 privind starea justiției, p. 76 disponibil la http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/30_04_2015_73618_ro.docx (accesat ultima dată la 27 mai 2015)

Infracțiunile prevăzute în legea penală specială O.U.G. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii:

În anul 2012, Ministerul Public a raportat că în legătură cu legea penală specială O.U.G. 31/2002, din 26 de cauze de soluționat, au fost soluționate 11, niciuna prin rechizitoriu, deci niciun inculpat trimis în judecată.⁸⁹ În anul 2013 au fost soluționate 13 cauze, o prin rechizitoriu⁹⁰. Din datele comunicate de MJ pentru anul 2012 nu au existat condamnări⁹¹ și nici pentru anul 2013).⁹² Consiliul Superior al Magistraturii a comunicat însă existența unei persoane condamnate definitiv la pedeapsa cu amenda în anul 2013.⁹³

Pentru perioada 1 februarie 2014 – 31 decembrie 2014, IGPR a comunicat că la nivelul instituției existau: 25 de cauze sesizate, 30 de cauze cu urmărirea penală începută, o cauze declinate la parchet și 2 cauze soluționate⁹⁴. Conform datelor statistice comunicate de Ministerul Public pentru anul 2014, există 64 de cauze de soluționat, iar 20 de cauze au fost soluționate fie prin renunțarea la urmărirea penală (2 cauze), fie prin clasare (18 cauze)⁹⁵. Din datele furnizate a reieșit că, deși nicio cauză nu a fost soluționată prin trimitere în judecată, totuși un inculpat a fost trimis în judecată. Referitor la acest caz, Ministerul public a oferit următoarea explicație: „*infracțiunea prev. de O.U.G. nr. 31/2002 a fost reținută în actul de trimitere în judecată împreună cu altă infracțiune pentru care Codul penal prevede o pedeapsă mai mare; cauza a fost desfășurată statistic la infracțiunea mai gravă cu rechizitoriu sau acord de recunoaștere a vinovăției iar în sarcina unui inculpat a fost reținută o infracțiune prev. de O.U.G. nr. 31/2002*”.⁹⁶ Ministerul Justiției arată că în anul 2014 în sistemul statistic a fost înregistrată o singură cauză, care a rămas nesoluționată inclusiv până la data

89 Ministerul Public, Răspuns nr. 1727/C2/7460/2012.din 29 ianuarie 2013.

90 Ministerul Public, Răspuns Nr. 2062/VIII-3/2013 din 29.01.2014

91 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 94148/03.12.2013

92 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 112176/31.01.2014.

93 Consiliul Superior al Magistraturii, Răspuns Nr. 3/30340/1154 din 17.02.2014.

94 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 511394/19.05.2015.

95 Ministerul Public, Răspuns nr. 887/VIII-3/2015 din 19 mai 2015.

96 Ministerul Public, Răspuns nr. 887/VIII-3/2015 din 27 mai 2015.

de 1 mai 2015⁹⁷.

Incitarea la ură sau discriminare (art.369 Cod penal)

Această IMU a primit o renumerotare (fostul articol 317) și o schimbare a denumirii în noul Cod penal, și parțial a conținutului, dispărând enumerarea criteriilor de discriminare.⁹⁸ Date privind această infracțiune au fost comunicate de Ministerul Public și de Ministerul Justiției, parțial și de Consiliul Superior al Magistraturii. În anul 2012, Ministerul Public a comunicat că, din 66 de cauze de soluționat, au fost soluționate 30, niciuna prin rechizitoriu, adică niciun inculpat trimis în judecată.⁹⁹ În același an, Ministerul Justiției a comunicat existența a 4 condamnări cu amendă penală, pentru cauze clasificate sub criteriul „în funcție de naționalitate”¹⁰⁰. Aceleași date au fost comunicate de Consiliul Superior al Magistraturii.¹⁰¹ În anul 2013, la nivelul parchetelor existau 32 de cauze care fuseseră soluționate din care o prin rechizitoriu, adică niciun inculpat trimis în judecată.¹⁰² Pentru același an, privitor la situația la nivelul parchetelor, Consiliul Superior al Magistraturii comunica existența a doar 12 cauze reținând această infracțiune, însă niciun rechizitoriu.¹⁰³ În anul 2013, Ministerul Justiției a comunicat pentru nivelul judecătorilor date raportate global pentru infracțiunile legate de relații privind conviețuirea socială (art 303-330), deci fără a putea afla numărul de cauze referitoare la Art. 317, și a comunicat totodată că la nivelul tribunalelor și curților de apel nu s-a finalizat în fond nicio cauză, și, pe cale de consecință nu s-a înregistrat nicio condamnare.¹⁰⁴ Consiliul Superior al Magistraturii a comunicat o condamnări definitive pentru anul 2013 în legătură

97 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 41139 /27.05.2015.

98 Text în vechiul Cod Penal: Art 317 Instigare la discriminare: Instigare la ură, pe teme de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, convingeri, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. Text în Noul Cod Penal: Incitarea la ură sau discriminare: Incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

99 Ministerul Public, Răspuns Nr. 1727/C2/7460/2012 din 29 ianuarie 2013.

100 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 94148/03.12.2013.

101 Consiliul Superior al Magistraturii, Răspuns Nr. 3/25392/1154 din 26.11.2013.

102 Ministerul Public, Răspuns Nr. 2062/VIII-3/2013 din 29.01.2014.

103 Consiliul Superior al Magistraturii, Răspuns Nr. 3/30340/1154 din 17.02.2014.

104 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 112176/31.01.2014.

cu Art. 317,¹⁰⁵ deși, într-un răspuns anterior, pentru primele 6 luni din 2013 instituția comunicase existența a 22 de cauze, toate încadrate la indicatorul „în funcție de naționalitate” finalizate cu 8 condamnări cu amendă, 5 cu închisoare de la 1 la 5 ani și 9 cu suspendare condiționată.¹⁰⁶

Pentru prima dată, în 2014, IGPR a comunicat date privind această infracțiune. Astfel, pentru perioada 1 februarie 2014 – 31 decembrie 2014, IGPR a comunicat că statisticile de la nivelul instituției arată 25 cauze sesizate, 32 cauze cu urmărirea penală începută, 1 cauză declinată la parchet și o cauză soluționată.¹⁰⁷: La nivelul Ministerului Public, pentru anul 2014 raportarea statistică arăta 59 de cauze de soluționat, iar 19 cauze au fost soluționate, toate prin clasare¹⁰⁸. La nivelul Ministerului Justiției nu există date privind această infracțiune pentru anul 2014¹⁰⁹.

Circumstanța agravantă

Pentru anul 2012, Ministerul Public a comunicat o cauză soluționată privind infracțiuni legate de lovirea și vătămarea integrității corporale sau a sănătății cu reținerea circumstanței agravante¹¹⁰ și o cauză privind infracțiuni contra patrimoniului¹¹¹ (menționând că nu deține date privind câte cauze ar fi de soluționat). Pentru anul 2013, Ministerul Public a comunicat existența a 4 cauze privind infracțiuni contra patrimoniului cu reținerea circumstanței agravante, toate soluționate prin rechizitoriu, cu 11 inculpați trimiși în judecată.¹¹² Pentru anul 2013 Consiliul Superior al Magistraturii a comunicat existența în plus a unei cauze soluționate prin rechizitoriu, cu doi inculpați trimiși în judecată, în legătură cu infracțiuni prevăzute în legi speciale, fără a menționa însă care anume lege¹¹³. Pentru anul 2014 Ministerul Public a comunicat că nu este evidențiată statistic nicio infracțiune la care s-a făcut aplicarea circumstanței agravante a motivației

105 Consiliul Superior al Magistraturii, Răspuns Nr. 3/30340/1154 din 17.02.2014.

106 Consiliul Superior al Magistraturii, Răspuns Nr. 4/20809/1154 din 09.09.2013.

107 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 511394/19.05.2015.

108 Ministerul Public, Răspuns nr. 887/VIII-3/2015.

109 Ministerul Justiției, Răspuns nr. 41139/27.05.2015.

110 Ministerul Public, Răspuns Nr. 1727/C2/7460/2012 din 29 ianuarie 2013.

111 Ministerul Public, Răspuns Nr. 7460/1727/C/2012 din 31 octombrie 2013.

112 Ministerul Public, Răspuns Nr. 2062/VIII-3/2013 din 29.01.2014.

113 Consiliul Superior al magistraturii, Răspuns Nr. 3/30340/1154 din 17.02.2014.

discriminatorie.¹¹⁴ Poliția și Ministerul Justiției nu au comunicat date privind circumstanța agravantă în acești ani.

Ce reflectă statistica privind cauzele IMU ajunse în sistemul de justiție

Așa cum reiese din datele statistice de mai sus, Ministerul Justiției a raportat foarte puține sau chiar zero cazuri de condamnări pentru diferite infracțiuni motivate de ură, în anii 2012 și 2013, și, acolo unde au existat datele, foarte puține cauze care se află în fața instanțelor în general,, iar datele oferite de Ministerul Public arată că, deși parchetele au fost sesizate cu rezolvarea cauzelor de IMU, aceste cauze nu se finalizează de regulă cu trimiterea în judecată a făptuitorilor¹¹⁵. Statistica în legătură cu abuzul în serviciu cu motivație discriminatorie, acolo unde există, a indicat o foarte mare discrepanță între numărul de sesizări la poliție și numărul de cauze cu condamnări în instanță (786 sesizări la poliție și 5 condamnări în 2012), și un număr foarte mic de cazuri în instanțe, fără să putem completa această imagine neavând date de la parchete.

În acest context, trebuie subliniat din nou, alături de organisme internaționale care de ani buni atrag atenția României asupra acestui aspect, că lipsa cauzelor înregistrate nu reprezintă în vreun fel absența fenomenului infracțiunilor motivate de ură, ci, în esență, indică eșecul autorităților de aplicare a legii pe multiple paliere, când vine vorba de comunitățile supuse infracțiunilor motivate de ură.

Cităm în acest sens din raportul Comitetului ONU pentru Eliminarea Discriminării Rasiale, raportul privind România, din anul 2010: *„Făcând referire la propria Recomandare generală Nr. 31 (2005) cu privire la prevenirea discriminării rasiale în administrarea și funcționarea sistemului de justiție penală, Comitetul reamintește că absența plângerilor și a acțiunilor în justiție aduse de victimele discriminării rasiale ar putea indica absența unei legislații specifice în acest sens,*

¹¹⁴ Ministerul Public, Răspuns Nr. 887/VIII-3/2015 din 27 mai 2015.

¹¹⁵ Ministerul Public, Răspuns nr. 1727/C2/7460/2012 din 29.01.2013, evidențiat și mai sus. oferă date și pentru infracțiunea de împiedicare a libertății cultelor (art.318 Cod penal anterior), în legătură cu care, pentru anul 2012, existau la nivelul parchetelor 18 cauze de soluționat, iar din cele 10 cauze soluționate, niciun inculpat nu a fost trimis în judecată. Iar prin Răspunsul Nr. Nr 2062/VIII-3/2013 din 29.01.2014, de asemenea menționat mai sus, în legătură cu aceeași infracțiune, Ministerul public a comunicat că pe parcursul anului 2013 au fost soluționate 13 cauze, niciuna prin rechizitoriu, deci niciun inculpat trimis în judecată.

*ignorarea remediilor disponibile, teama de a nu fi dezaprobat de ceilalți sau **absența voinței din partea autorităților responsabile de a înainta în justiție cazurile** [s.n.]. Comitetul recomandă statului parte [România] să disemineze legislația privind discriminarea rasială și să informeze publicul – în mod special minoritățile precum romii – cu privire la toate remediile legale disponibile. Recomandă de asemenea statului parte să pună la dispoziție, în următorul său raport, informații complete cu privire la plângeri, proceduri penale, condamnări și pedepse aplicate pentru acte de discriminare rasială”¹¹⁶*

Spre exemplu, un sondaj din anul 2009 al FRA desfășurat în șapte țări membre UE arată că 75% din romii din România care s-au identificat ca fiind vătămați de IMU nu au raportat aceste fapte poliției. Din toți romii respondenți de la nivelul celor șapte țări, 72% din cei care nu au raportat au susținut că motivul a fost lipsa încrederii că autoritățile pot face ceva în cazul lor, 40% au fost îngrijorați de eventuale consecințe negative ale raportării, 36% s-au temut să nu fie intimidați de făptuitori, iar 33% au invocat fie aversiunea/teamă față de poliție sau avuseseră experiențe anterioare negative cu poliția.¹¹⁷

Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, observând numărul foarte mic de cazuri ajunse în instanțele române privind IMU, reiterează următoarea recomandare extrem de puternică prin implicațiile pe care le descrie în cazul în care se menține starea de fapt: “36. ECRI reia recomandarea sa ca autoritățile să ia măsuri pentru aplicarea cu mai multă forță a prevederilor legilor penale împotriva rasismului, așa încât acestea să nu se golească de conținut.”¹¹⁸

¹¹⁶ Comitetul ONU pentru Eliminarea Discriminării Rasiale, *Concluding observations of the Committee on the elimination of Racial Discrimination. Romania* [Observații finale ale Comitetului pentru Eliminarea Discriminării Rasiale. România] CERD/C/ROU/CO/16-19, pct. 18, disponibil la: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2fC%2fROU%2fCO%2f16-19&Lang=en (accesat ultima dată la 27 mai 2015)

¹¹⁷ Agenția UE pentru Drepturi Fundamentale, *EU-MIDIS, Data in focus report. The Roma* [EU-MIDIS, Date în obiectiv. Romii], 2009, pp. 8-9, disponibil la: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/413-EU-MIDIS_ROMA_EN.pdf (accesat ultima dată la 27 mai 2015)

¹¹⁸ Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI), *Raportul ECRI privind România (al patrulea ciclu de monitorizare)*, adoptat pe 19 martie 2014, publicat pe 3 iulie 2014, disponibil la: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/romania/ROM-CbC-IV-2014-019-ROM.pdf>

- **Lipsa colectării datelor privind criteriile discriminatorie**

În repetate rânduri, autoritățile din România au explicat că deși anumite IMU de sine stătătoare sunt reflectate în statisticile lor administrative, criteriul discriminator pe baza căruia a fost săvârșită infracțiunea nu este evidențiat în bazele de date.

Astfel, **IGPR** a afirmat că la nivelul instituției *“nu există date statistice despre numărul de cazuri în care polițiștii au reținut prezența unei motivații discriminatorii care a stat la baza unei infracțiuni”*¹¹⁹. Într-un răspuns ulterior, IGPR a explicat în plus că *“în ceea ce privește temeierile săvârșirii infracțiunilor motivate de ură (ex. rasă, naționalitate, etnie, religie, orientare sexuală, etc), precizăm faptul că, în registrele de evidență a dosarelor penale aceste informații sunt menționate, însă nu se cuantifică în situația statistică.”*¹²⁰

IGPR justifică lipsa colectării datelor invocând prevederile *Legii nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date* care, în interpretarea instituției, ar interzice prelucrarea datelor cu caracter personal privind originea rasială sau etnică, starea de sănătate sau viața sexuală¹²¹. Din perspectivă legală o asemenea interpretare este incorectă raportat la prevederile legislației naționale privind protecția datelor cu caracter personal. O discuție mai detaliată despre aplicarea legislației privind protecția datelor cu caracter personal la activitatea de colectare a datelor IMU este prezentată la finalul acestui capitol.

Ministerul Justiției a explicat în anul 2013 că aplicațiile statistice gestionate de acesta *„nu conțin rapoarte dedicate pentru cazurile în care au fost aplicate condamnări afectate de circumstanțe agravante”* cum ar fi cele privind motivația

119 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 2921386/04.11.2013.

120 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 511394/19.05.2015.

121 Inspectoratul General al Poliției Române, Răspuns nr. 2281705/10.02.2014.

discriminatorie a infracțiunii.¹²² Pentru anul 2012, Ministerul Justiției a oferit date despre instigarea la discriminare respectiv despre abuzul în serviciu cu motivație discriminatorie, împărțite pe următoarele categorii: „în funcție de naționalitate”, „în funcție de etnie”, „în funcție de sex” și „în funcție de boala gravă” (doar pentru instigarea la discriminare existau cazuri încadrate la aceste categorii, respectiv la „în funcție de naționalitate” 4 cauze din cele 4 înregistrate la această infracțiune, toate soluționate prin condamnări cu amendă, și niciunul din cele 5 înregistrate la abuzul în serviciu nu se încadrau la aceste categorii). Ministerul a explicat maniera de colectare astfel: „dacă textul articolului incriminator include circumstanțieri, inclusiv de tipul celor care sunt menționate în art. 75 lit. C [C] Penal [circumstanța agravantă legată de motivația discriminatorie din Codul penal anterior], acestea sunt evidențiate distinct însă numai la nivel general, fără a detalia cazul concret (spre exemplu, dacă sunt înregistrate condamnări în baza art.317 Cod penal în funcție de criterial etniei, aceste condamnări vor fi menționate, dar fără precizarea efectivă a etniei împotriva căreia a fost derulată infracțiunea...)”.¹²³ Rezultă că am putea avea date despre câteva criterii, însă indicatorii sunt prea generali pentru a putea circumstanția grupul. Pentru anul 2013 însă, Ministerul Justiției nu a mai comunicat datele în funcție de indicatorii menționați.¹²⁴

În 2015, Ministerul Justiției a comunicat că aplicația statistică gestionată de instituție (*Electronic Court Record Information System - ECRIS*) este în curs de reînnoire, elementul de noutate relevant în domeniul IMU fiind acela al potențialei reprezentării statistice a circumstanței agravante privind motivația discriminatorie. Pentru noua variantă a aplicației, implementarea atributului statistic prevăzut la art.77 lit.h) (motivația discriminatorie a infracțiunii) încă nu a fost implementat definitiv, fiind în faza de testare pe serverul de test, la momentul primirii comunicării de la Minister, iar instituția a precizat în mod clar că informațiile din sistem nu vor reflecta în mod distinct temeiurile de discriminare prevăzute de circumstanța agravantă¹²⁵. Rezultă că, cel puțin la nivelul Ministerului Justiției, nu se ia în considerare schimbarea *status quo*-ului legat de reprezentarea statistică a criteriilor de discriminare și indicării grupurilor

122 Ministerul Justiției, Răspuns nr. 94148/03.12.2013.

123 Ministerul Justiției, Răspuns nr. 94148/03.12.2013

124 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 112176/31.01.2014

125 Ministerul Justiției, Răspuns Nr. 41139 /27.05.2015.

efective împotriva cărora se săvârșesc infracțiunile motivate de ură.

În plus, Ministerul Justiției a explicat că, în afară de OUG 31/2002 și alte articole care au prevăzută circumstanța agravantă a IMU în textul propriu, atributul privind art.77 lit. h) va fi aplicabil din punct de vedere al sistemului doar anumitor articole din Codul penal¹²⁶. Printre articolele despre care ministerul menționează că vor putea fi reținute de sistemul statistic cu eventuala aplicare a circumstanței agravante a mobilului discriminator se numără și articole pe care le-am prezentat în acest ghid ca IMU de sine stătătoare – art.369 (incitarea la ură sau discriminare) și art.382 (profanarea lăcașurilor sau obiectelor de cult). Acest ultim aspect pare să nu aibă sens, dat fiind faptul că IMU de sine stătătoare reflectă deja motivația discriminatorie și ridică totodată o întrebare cu privire la criteriile în funcție de care au fost selectate articolele relevante pentru a fi corelate cu indicatorul circumstanței agravante în sistemul statistic.

Nu în ultimul rând, Ministerul Justiției a precizat că indicatorii relevanți pentru IMU despre care s-a discutat în paragrafele de mai sus nu vor fi utilizați pentru colectarea retroactivă a datelor – mai precis pentru anul 2014, din februarie, când a intrat în vigoare noul Cod penal și implicit s-a modificat numerotarea și textului articolelor. Rezultă că Ministerul nu oferă statistici privind IMU din noul Cod penal pentru perioada anului 2014. Instituția a oferit prin răspunsul către CRJ doar date privind numărul de cauze încadrate pe OUG nr. 31/2002, care reflectă, cum am menționat mai sus, o singură cauză intrată în sistem în anul 2014 și rămasă încă nesoluționată la data de 1 mai 2015¹²⁷.

La nivelul **Ministerului Public**, datele statistice privind IMU nu au fost furnizate defalcate pe criterii precum gen/sex, etnie/rasă/naționalitate, dizabilitate, orientare sexuală, religie, vârstă sau alte criterii¹²⁸. În ceea ce privește circumstanța agravantă, instituția a explicat că există patru indicatori în sistem din care se pot extrage statistici cu privire la anumite moduri de soluționare a cauzelor cu aplicarea circumstanței agravante: (1) rechizitoriu cu aplicarea art.

126 Conform Răspunsului Ministerul Justiției Nr. 41139 /27.05.2015, este vorba de următoarele articole din Codul penal: 188, 189, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 214, 215, 218, 219, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 233, 234, 236, 253, 254, 256, 299, 321, 323, 326,353, 354, 368, **369**,373, 374, **381**, **382**, 383, 402.

127 Ministerul Justiției, Răspunsul Nr. 41139 /27.05.2015.

128 Ministerul Public, Răspuns nr. 887/VIII-3/2015 din 19 mai 2015.

77 lit. h, (2) acorduri de recunoaștere a vinovăției cu aplicarea art. 77 lit. h, (3) inculpați persoane fizice trimiși în judecată prin rechizitoriu cu aplicarea art. 77 lit. h și (4) inculpați persoane fizice trimiși în judecată prin acorduri de recunoaștere a vinovăției cu aplicarea art. 77 lit. h. Totuși, Ministerul Public menționează că în anul 2014 nu este evidențiată statistic nicio infracțiune la care să se fi aplicat această circumstanță agravantă,¹²⁹ cu alte cuvinte, nu au existat cazuri. De asemenea, instituția menționează explicit că: „În ceea ce privește aplicarea art. 77 lit. h din Cod penal, nu deținem date statistice evidențiate pe diferitele temeuri menționate în lege.”¹³⁰

Din informațiile primite de la autorități rezultă că, lipsind datele despre criteriile discriminatoare, nu se pot trage concluzii cu privire la grupurile afectate de infracțiuni. De asemenea, acest vid de informații afectează eventualele politici publice pentru prevenirea și combaterea IMU, deoarece, pe de o parte, nu există date administrative pentru a servi ca fundament pentru astfel de politici și, pe de altă parte, nu pare a exista voință instituțională pentru a schimba această stare de fapt.

Nu este clar în cazul fiecărei instituție în parte care este motivul pentru care nu colectează date statistice privind motivația discriminatorie. În ceea ce privește poliția, aceasta a invocat rațiunea protecției datelor cu caracter personal. Așa cum vom discuta mai jos însă, protecția datelor cu caracter personal și colectarea de date statistice privind infracționalitatea motivată de ură sunt două chestiuni separate. Prevederile din Legea 677/2001 au ca scop protejarea persoanelor individuale, atunci când prelucrarea datelor poate fi asociată acestor persoane individuale identificabile, mai precis, în contextul de față în instrumentarea și gestionarea dosarelor. Astfel, așa cum poliția recunoaște, criteriile care stau la baza infracțiunilor, atunci când este reținută o IMU, apar în dosare - nici nu poate fi imaginat cum altminteri ar putea fi descrisă fapta și ulterior constituit un dosar pe IMU fără reținerea criteriului discriminator. Într-adevăr, măsurile de protecție a datelor se referă la maniera de prelucrare a datelor exact în legătură cu instrumentarea dosarelor specifice, pe care poliția și parchetele o fac, și este o activitate separată de transformarea în date statistice a informațiilor

129 Ministerul Public, nr. 887/VIII-3/2015 din 27 mai 2015.

130 Ministerul Public, Răspuns nr. 887/VIII-3/2015 din 19 mai 2015.

legate de infracțiunile invocate sau reținute. Prelucrarea datelor în scop statistic echivalează cu anonimizarea, și reprezintă de fapt una din manierele generale de încetare a prelucrării datelor, conform aceleiași Legi 677/2001 (art.6, lit. c). Prin procesul de transformare a datelor din dosare în date statistice, se elimină posibilitatea asocierii cazurilor cu persoane individuale. În plus, folosirea de statistici despre infracționalitate în general, și IMU în mod particular este o metodă indispensabilă în cunoașterea fenomenului în vederea combaterii, combaterea infracționalității reprezentând una dintre obligațiile legale principale ale Poliției române în primul rând. Și această explicație furnizată de poliția română prin care motivează invocând protecția datelor ca să explice de ce nu colectează date statistice despre motivația discriminatoare a infracțiunilor ridică semne de întrebare cu privire la nivelul de înțelegere la al poliției privind nu doar fenomenul infracțiunilor motivate de ură, ci și scopul protecției datelor cu caracter personal în general.

- **Rapoartele anuale ca instrumente de vizibilizare a fenomenului IMU**

Una dintre bunele practici prezentate în acest ghid este publicarea, de către autoritățile de aplicare a legii ale Finlandei, a unui raport anual privind IMU. Astfel de rapoarte anuale pot ajuta la vizibilizarea fenomenului IMU și la fundamentarea politicilor publice care abordează fenomenul. Mai multe detalii despre această practică sunt prezentate în Capitolul 4.

De asemenea în cadrul Evaluării Periodice Universale (mecanism ONU) în anul 2013, România a primit și acceptat din partea Austriei următoarea recomandare de maximă relevanță față de situația actuală: „109.59 *Asigurarea colectării sistematice și publicării datelor statistice privind infracțiunile motivate de ură*”.¹³¹

La acest moment, în România, se publică rapoarte anuale despre activitatea Poliției, a parchetelor și a instanțelor. Aceste rapoarte confirmă la rândul lor faptul că temeiurile discriminatoare ale IMU nu figurează în statisticile instituțiilor,

¹³¹ Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, a 23-a sesiune, punctul 6 în Agendă, Evaluarea Periodică Universală, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review. Romania [Raportul Grupului de lucru privind Evaluarea Periodică Universală. România], disponibil la: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/ROSession15.aspx> (accesat ultima dată la 27 mai 2015).

însă relevă și faptul că aproape toate IMU de sine stătătoare rămân la stadiul de statistici interne și nu sunt publicate din propria inițiativă a autorităților.¹³²

- **De ce e importantă protecția datelor personale¹³³ în contextul IMU**

Cadrul juridic actual din domeniul protecției persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal este alcătuit în principal din Legea nr. 677/2001¹³⁴, și din alte acte normative aplicabile prelucrării datelor personale în anumite situații specifice cum sunt cele legate de prevenirea, cercetarea și combaterea infracțiunilor¹³⁵.

Colectarea datelor cu privire la fenomenul infracțiunilor motivate de ură presupune inclusiv colectarea de către autorități a datelor privind criteriile care stau la baza motivației discriminatorii a făptuitorului, enumerate în art. 77 lit. h) Cod Penal și în infracțiunile motivate de ură de sine stătătoare.

Așa cum s-a explicat mai sus, cunoașterea fenomenului IMU prin colectarea datelor statistice administrative privind motivul discriminator este o situație separată de obligațiile stabilite prin legislația privind protecția datelor personale. În ceea ce privește acest al doilea aspect, protecția datelor cu caracter personal atunci când se colectează și se prelucrează date în instrumentarea și gestionarea dosarelor este de o importanță crucială. Atunci când are loc o asemenea

¹³² Consiliul Superior al Magistraturii, Raportul pe anul 2014 privind starea justiției, disponibil la http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/30_04_2015_73618_ro.docx (accesat ultima dată la 27 mai 2015), Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Raport de activitate pe anul 2014, disponibil la: http://www.mpublic.ro/presa/2015/raport_activitate_2014.pdf (accesat ultima dată la 23 mai 2015). Ministerul Afacerilor Interne, Evaluarea activității desfășurate de MAI în anul 2014, disponibil la: <http://www.mai.gov.ro/documente/evaluare/Bilant%20MAI%202014.pdf> (accesat ultima dată la 23 mai 2014)

¹³³ Conform definiției legale oferite de Legea 677/2001 în art.3, lit. a), datele cu caracter personal se referă la „orice informații referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă ; o persoană identificabilă este acea persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în mod particular prin referire la un număr de identificare ori la unul sau la mai mulți factori specifici identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale;”

¹³⁴ Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

¹³⁵ Spre exemplu, Legea nr. 238/2009 privind reglementarea prelucrării datelor cu caracter personal de către structurile/unitățile Ministerului Administrației și Internelor în activitățile de prevenire, cercetare și combatere a infracțiunilor, precum și de menținere și asigurare a ordinii publice.

colectare de date pe fiecare caz în parte, este necesară respectarea garanțiilor legale, pentru a asigura respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor, cu precădere dreptul la viață privată. Este important de menționat aici că aceste garanții au în primul rând în vedere protecția persoanelor specifice, victime sau făptuitori, cu scopul de a menține aceste date în siguranță, și de a preveni orice fel de potențiale prejudicii aduse persoanelor individuale prin identificarea acestora sau prin folosirea în alt fel a datelor despre apartenența lor la o categorie vulnerabilă. Aceste rațiuni sunt de fapt explicitate în legislația privind protecția datelor cu caracter personal și în legislație specifică la nivelul poliției..

Astfel, Legea 677/2001 se aplică prelucrării¹³⁶ de date personale efectuate de persoane juridice de drept public, inclusiv în domeniul activităților de prevenire, cercetare și reprimare a infracțiunilor și în domeniul altor activități desfășurate în domeniul dreptului penal, în limitele prevăzute de lege¹³⁷. Legea prevede două categorii de reguli aplicabile prelucrării datelor personale – reguli cu caracter general și cu caracter special – în funcție de categoria de date cărora li se aplică prelucrarea.

Datele legate de originea rasială sau etnică, de convingerile politice, religioase, privind starea de sănătate sau viața sexuală reprezintă „categorii speciale de date”, iar prelucrarea lor este de principiu interzisă, cu excepția următoarelor situații expres prevăzute de lege și pe care le considerăm relevante în legătură cu colectarea datelor privind IMU¹³⁸:

- *când prelucrarea este necesară pentru constatarea, exercitarea sau apărarea unui drept în justiție;*
- *când legea prevede în mod expres aceasta în scopul protejării unui interes public important, cu condiția ca prelucrarea să se efectueze*

¹³⁶ Conform definiției legale oferite de Legea 677/2001 în art.3, lit. b), prelucrarea datelor cu caracter personal se referă la „*orice operațiune sau set de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau neautomate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, adaptarea ori modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea către terți prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea;*”

¹³⁷ Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, art.2, al.(4) și (5).

¹³⁸ Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, art.7, al.(2), lit.a), e), f), h).

cu respectarea drepturilor persoanei vizate și a celorlalte garanții prevăzute de prezenta lege.

Aceste excepții se referă practic la necesitățile legate de instrumentarea și gestionarea dosarelor, dar și la necesitățile de cunoaștere a fenomenului IMU în vederea prevenirii și combaterii acestuia, avertizând totodată cu privire la necesitatea respectării anumitor garanții în colectarea datelor, tocmai în sensul evitării oricăror potențiale prejudicii aduse victimelor ca urmare a protejării inadecvate sau insuficiente a datelor acestora.

În plus, activitatea poliției legată de prelucrarea datelor cu caracter personal este reglementată printr-o lege specială, Legea nr. 238/2009, care se aplică în mod explicit activităților de prevenire, cercetare și combatere a infracțiunilor, precum și de menținere și asigurare a ordinii publice.¹³⁹ Această lege subliniază că sistemele și mijloacele de prelucrare a datelor personale în domeniul prevenirii, cercetării și combaterii infracțiunilor trebuie să fie utilizate *„cu respectarea drepturilor omului și aplicarea principiilor legalității, necesității, confidențialității, proporționalității și numai dacă, prin utilizarea acestora, este asigurată protecția datelor prelucrate”*¹⁴⁰. Mai mult, și reglementările din domeniul activității polițiștilor cuprind indicații legate de colectarea datelor. Ca garanție stabilită de lege, polițiștii trebuie să culeagă informații despre potențialele infracțiuni de o manieră care să nu *„lezeze sau să îngreiească în mod ilegal drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, viața privată, onoarea sau reputația acestora”*¹⁴¹. În plus, față de grupurile vulnerabile, legea prevede expres că polițistul este dator *„să dovedească solitudinea și respect”*¹⁴².

Astfel, date personale cum sunt cele privind originea rasială, convingerile religioase sau politice, sau comportamentul sexual pot fi colectate de structurile/unitățile M.A.I., însă doar în cazuri determinate în care aceste date sunt necesare pentru efectuarea cercetărilor sau a urmăririi penale, ca urmare a săvârșirii unei

¹³⁹ Legea nr. 238/2009 privind reglementarea prelucrării datelor cu caracter personal de către structurile/unitățile Ministerului Administrației și Internelor în activitățile de prevenire, cercetare și combatere a infracțiunilor, precum și de menținere și asigurare a ordinii publice (denumită în continuare Legea nr. 238/2009).

¹⁴⁰ Legea nr. 238/2009, art.3, alin.(2).

¹⁴¹ Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, republicată, art.32, al.(3).

¹⁴² Legea nr. 360/2002 privind statutul polițistului, art.41, lit.b).

infracțiuni¹⁴³.

În mod concret, protecția datelor în contextul IMU, ar trebui să creeze un sistem de gestionare a dosarelor în care toți cei implicați să respecte niște reguli privind ce comunică și cui, cum păstrează și protejează datele senzitive, și, mai mult, să-și pună mereu întrebarea dacă orice tip de prelucrare ar putea în vreun fel aduce vătămări drepturilor și libertăților fundamentale. În acest sens, pentru a înțelege ce anume și cum anume să protejeze în situațiile concrete ale cercetării, urmăririi, judecării în cazuri specifice privind victimele IMU, polițiștii, procurorii, avocații sau judecătorii sau alte persoane ce vin în contact cu victima (ex. medici legiști, psihologi) trebuie să primească formare privind non-discriminarea cât și pentru sensibilizare și înțelegere a contextelor diferitelor grupuri vulnerabile în legătură și cu necesitățile de confidențialitate (ex. situațiile când e necesară declararea ședințelor de judecată nepublice).

Mai mult, preocuparea vizibilă pentru o corectă gestionare și protejare a datelor speciale din partea polițiștilor, procurorilor și a altor profesioniști cu care victima unei IMU ia contact în timpul procesului penal, va crește încrederea victimelor în sistem și prin urmare numărul de IMU raportate. Se va elimina astfel măcar parțial frica victimelor IMU că dacă vor raporta ce li s-a întâmplat, ar putea afla și alții aspecte despre viața lor pe care poate nu le vor publice în contextul românesc în care discriminarea și respingerea socială față de diferite categorii sociale este foarte mare.

Reiterăm faptul că, având în vedere specificul datelor statistice (date anonime), nu există niciun argument, legal sau de altă natură, care să justifice refuzul autorităților judiciare române să colecteze și să publice date statistice administrative privind infracțiunile motivate de ură. Mai degrabă, din perspectiva colectării de date cu caracter personal în cazul fiecărui dosar în parte, ar fi mai degrabă important ca autoritățile să își concentreze eforturile pentru a se asigura că activitatea de colectare de date personale făcută la nivelul poliției, parchetelor și instanțelor respectă toate garanțiile legale și pentru a dezvolta noi protocoale sau garanții acolo unde observă că garanțiile nu sunt suficient de puternice sau permit abuzuri – fără ca prin toate aceste eforturi să excludă

¹⁴³ Legea nr. 238/2009, art.5, alin.(5).

posibilitatea cercetării în mod transparent a fenomenului IMU.

Există multiple motive de a colecta și de a face publice date legate de IMU, în principal legate de interesul public în buna administrare a justiției, cu precădere într-o țară condamnată la CEDO pentru administrarea în mod discriminator a justiției în cazurile respective, cât și motive legate de importanța generală a combaterii infracțiunilor. România pare, din păcate, a fi singura țară din UE care refuză să înțeleagă acest lucru.

Este de maximă importanță însă ca această colectare de date să fie acompaniată de anchete sociologice și sondaje care să ducă la surprinderea și înțelegerea fenomenul real al IMU, și nu să ofere doar o imagine a plângerilor înregistrate. În același timp, colectarea de date trebuie să facă parte dintr-un set de măsuri menite a crește calitatea actului de justiție față de minorități și persoane vulnerabile la IMU, pentru a evita situația în care lipsa cazurilor e interpretată drept absența fenomenului.

Într-adevăr, numărul mic de cauze în instanță sau urmărite penal nu indică incidența redusă a fenomenului IMU, ci pot indica alte probleme care afectează înfăptuirea justiției, probleme care trebuie abordate de autorități ca atare. De exemplu, neraportarea IMU este un posibil simptom al neîncrederii persoanelor vătămate în autorități¹⁴⁴, iar numărul mic al urmăririlor penale, al cauzelor trimise în judecată sau al condamnărilor poate reflecta eșecul autorităților de a recunoaște și reține motivul discriminator al infracțiunilor¹⁴⁵

Concluzie

Sistemul actual de colectare a datelor privind IMU este deficitar din multe puncte de vedere. Astfel, unele date privind IMU de sine stătătoare sunt colectate de autorități, însă această colectare se face într-o manieră lipsită de cordonare, în care datele în general nu pot fi comparate nici între instituții și nici la nivelul aceleiași instituții. În plus, colectarea datelor privind motivația discriminatorie lipsește cu totul și, luând în considerare justificările și alte explicații oferite de

¹⁴⁴ Vezi, spre exemplu, datele prezentate mai sus extrase din Agenția UE pentru Drepturi Fundamentale, EU-MIDIS, Data in focus report. The Roma [EU-MIDIS, Date în obiectiv. Romii], 2009, pp. 8-9, disponibil la: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/413-EU-MIDIS_ROMA_EN.pdf (accesat ultima dată la 27 mai 2015)

¹⁴⁵ Vezi, spre exemplu, prezentările cauzelor CEDO din Capitolul 1.

autorități, nu pare să existe voință instituțională pentru a schimba această stare de fapt.

Una dintre justificările avansate pentru neînregistrarea statistică a motivației discriminatoare se referă la faptul că legislația națională din domeniul protecției datelor personale ar interzice acest lucru. Acesta este un argument incorect, ce ridică semne de întrebare îngrijorătoare privitor la înțelegerea fenomenului infracțiunilor motivate de ură pe de o parte și a scopului protejării datelor pe de altă parte. Legislația în domeniul protecției datelor cu caracter personal instituie într-adevăr interdicții privind colectarea datelor legate de apartenența la un grup vulnerabil, însă aceste interdicții au ca scop protejarea persoanelor individuale și evitarea potențialelor prejucții aduse acestor persoane ca urmare a cunoașterii apartenenței lor la un grup vulnerabil, și în niciun caz nu se referă la date statistice. Aceeași legislație instituie și excepții de la interdicția colectării datelor privitoare la apartenența la un grup vulnerabil, inclusiv în situații în care se încadrează instrumentarea dosarelor IMU, - altminteri nefiind posibilă instrumentarea corectă a acestor dosare - și, poate cel mai important, instituie garanții. Aceste garanții se referă la protejarea datelor personale ale persoanei vătămate în activitatea concretă de instrumentare și gestionare a cauzelor și sub nicio formă nu pot fi interpretate ca un obstacol în calea realizării de statistici pentru cunoașterea în ansamblu a fenomenului IMU.

Totodată, precaritatea datelor, precum și absența statisticilor despre motivația discriminatoare mențin impresia că IMU nu ar fi o problemă de interes pentru autoritățile române. Dacă acest cerc vicios continuă, România nu își va putea niciodată respecta angajamentele luate la nivel internațional și nu va putea remedia gravele probleme legate de posibilitatea existenței discriminării în justiției învederate în repetate rânduri în fața CEDO.

Capitolul 3: Alte maniere de colectare a datelor cu privire la fenomenul infracțiunilor motivate de ură

Colectarea realizată de către stat a datelor cu privire la fenomenul infracțiunilor motivate de ură diferă de la o țară la alta, ținând cont de sistemul specific de colectare și de atribuțiile instituțiilor relevante în abordarea fenomenului infracțional. În următoarea secțiune vom prezenta câteva exemple de maniere de colectare a datelor privind infracțiunile motivate de ură care se referă atât strângerea datelor oficiale la nivelul autorităților, cât și la colectarea adițională de date prin intermediul sondajelor/anchetelor sociale.

Colectarea datelor oficiale la nivelul țărilor membre ale Uniunii Europene

Maniera de colectare a datelor administrative/oficiale în statele membre UE a fost cercetată și prezentată în cadrul raportului *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], publicat în anul 2012 de către Agenția UE pentru Drepturi Fundamentale (FRA). În raportul menționat, prin „date oficiale” se înțeleg acele date colectate de către autoritățile de aplicare a legii (*law enforcement agencies*), sistemele de justiție penală și ministerele de resort¹⁴⁶.

Conform raportului FRA, cu excepția României, în țările membre ale Uniunii Europene se colectează date oficiale cu privire la infracțiunile motivate de ură bazate pe toate sau doar pe unele din următoarele motive (datele colectate reflectă separat aceste motivații): rasism/xenofobie, antisemitism, orientarea sexuală a victimei, extremism, religia victimei, islamofobie, identitatea de gen

¹⁴⁶ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.7.

a victimei, originea etnică romă a victimei sau dizabilitatea victimei¹⁴⁷.

FRA plasează sistemele de colectare a datelor din țările membre UE în 3 categorii: *cele cu date cuprinzătoare*¹⁴⁸ (țări în care se culeg date despre o serie de motive, despre tipurile de infracțiuni și descrierea faptelor, iar informațiile sunt mereu publicate), *cele cu date satisfăcătoare*¹⁴⁹ (se culeg date despre o serie de motive, iar datele sunt de obicei publicate) și *cele cu date limitate*¹⁵⁰ (se culeg date doar despre câteva incidente, sunt acoperite puține motive, iar informația nu este de obicei publicată). Datele sunt colectate de instituții diferite în țările UE, ca de exemplu parchete, poliție, agenții sau comisii specializate, instanțe, instituții care se ocupă de statistică, etc.

Următoarele sunt câteva exemple de activități specifice legate de colectarea datelor din țările membre UE, prezentate în raportul FRA¹⁵¹ :

1. **Finlanda:** Poliția publică un raport anual privind violența motivată rasist/xenofob, precum și infracțiuni motivate de religia, orientarea sexuală, identitatea de gen sau dizabilitatea persoanei vătămate; raportul este realizat cu ajutorul bazei de date a poliției, care conține date dezagregate pe tipuri de infracțiuni, țara de origine, vârsta și genul persoanelor vătămate și ale făptuitorilor; (vedeți Capitolul 4 pentru detalii)
2. **Suedia:** rapoartele privind IMU sunt publicate de un organism specializat în prevenirea infracționalității, pe baza datelor colectate de poliție și a rapoartelor narrative realizate de lucrătorii din poliție; datele colectate includ natura relației dintre făptuitor și persoana vătămată, tipul infracțiunii și distribuția geografică a infracțiunilor;
3. **Țările de Jos:** Poliția are în structura sa un centru național de expertiză

147 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012, p.31.

148 Finlanda, Țările de Jos, Suedia, Regatul Unit.

149 Austria, Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Franța, Germania, Lituania, Polonia, Slovacia.

150 Bulgaria, Cipru, Estoniaia, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Letonia, Luxemburg, Malta, Portugalia, Slovenia, Spania.

151 Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* [Vizibilizarea infracțiunilor motivate de ură în Uniunea Europeană: recunoașterea drepturilor victimelor], 2012.

în domeniul discriminării care centralizează datele cu privire la IMU și realizează un raport anual; datele prezentate în raport sunt dezagregate în funcție de sexul făptuitorilor și al persoanelor vătămate, motivele de discriminare care au stat la baza faptelor, natura faptelor și distribuția geografică a incidentelor;

4. **Belgia:** procuratura și autoritatea responsabilă pentru egalitate de șanse folosesc coduri de înregistrare speciale pentru infracțiunile și contravențiile motivate de ură;
5. **Franța:** o comisie specializată în domeniul drepturilor omului este responsabilă cu realizarea unui raport anual privind incidența faptelor rasiste, antisemite și xenofobe; raportul cuprinde atât date colectate de instituții publice (poliție, instanțe) cât și date oferite de ONG-uri relevante;
6. **Germania:** sistemul oficial de colectare a datelor oferă detalii cu privire la caracterul violent al IMU, motivele infracțiunii precum și provinciile (Länder) în care acestea s-au petrecut;
7. **Polonia:** Poliția are un sistem statistic propriu de colectare a datelor care oferă date dezagregate în funcție de articolele din codul penal, genul, vârsta și cetățenia pretinsului făptuitor, cetățenia victimei, cazurile în care s-a început urmărirea penală sau cazurile clasate pe motivul că nu a putut fi stabilit făptuitorul; de asemenea, procuratura publică de două ori pe an rapoarte cu privire la infracțiunile motivate de rasism sau xenofobie;

Importanța identificării IMU ca atare

Curtea Europeană a Drepturilor Omului într-o cauză împotriva României, face următoarea afirmație puternică privind obligativitatea reținerii motivației discriminatorii în cazul IMU: *„A trata violența și brutalitatea generate de rasism cu aceeași măsură cu care sunt tratate incidentele violente fără substrat rasial ar însemna a închide ochii la natura specifică acestor acte care sunt în mod particular distructive pentru drepturile fundamentale.”*¹⁵²

¹⁵² Stoica c. României, Nr. 42722/02, §119, 4 martie 2008.

Astfel, pentru a ne asigura că IMU sunt identificate și tratate ca atare, colectarea datelor legate de o potențială IMU trebuie să înceapă chiar de la primele notițe pe care Poliția sau alte autorități le iau cu privire la o anumită faptă, la scurt timp de la săvârșirea acesteia. Maniera în care datele sunt culese în această fază și atenția față de anumite detalii legate de fapte influențează reținerea motivației discriminatoare și, în consecință, calificarea faptei ca fiind IMU. În plus, lucrările realizate de organele de urmărire penală au un rol important în judecarea faptelor ca fiind IMU. Cercetarea indiciilor relevante pentru dezvăluirea mobilului discriminator al infracțiunii și includerea acestui mobil în actul de sesizare al instanței realizat de procuror, stabilește un cadru legal inițial al procesului în care faptele vor fi analizate ca IMU.

În Capitolul 1 am prezentat pe scurt cauzele CEDO în care statul român a fost tras la răspundere pentru lipsa unei investigații efective a violențelor motivate de ură la adresa victimelor de etnie romă. Investigațiile au fost defectuoase în parte și din cauză că autoritățile au desconsiderat informații și probe privind mobilul discriminator al infracțiunilor.

OSCE consideră că cea mai frecventă greșeală legată de investigarea IMU este refuzul sau eșecul autorităților de a identifica motivația discriminatoare și atrage atenția asupra nevoii de a avea criterii în acest scop.¹⁵³ Astfel, în legătură cu strângerea informațiilor pentru dezvăluirea unei eventuale motivații discriminatoare în săvârșirea infracțiunii, OSCE prezintă o serie de „*indicatori ai infracțiunilor motivate de ură*” pe care îi pot folosi actorii-cheie în prevenirea și combaterea IMU¹⁵⁴. În definiția OSCE, acești indicatori reprezintă fapte „*care semnaleză că un caz ar putea implica o infracțiune motivată de ură*”, iar prezența lor ar trebui să aibă ca efect înregistrarea faptei ca fiind o posibilă IMU și investigarea suplimentară a mobilului infracțiunii¹⁵⁵.

153 OSCE, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infracțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, p.21.

154 OSCE, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infracțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, p.21.

155 OSCE, *Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region* [Prevenție și reacție față de infracțiunile motivate de ură: Un ghid resursă pentru ONG-uri în regiunea OSCE], 2009, p.21.

Vom prezenta acești indicatori sub forma unor întrebări însoțite de explicații, care pot ajuta la structurarea datelor în etapa cercetărilor:

- *Care este percepția persoanei vătămate și a martorilor asupra faptelor?* Se consemnează dacă persoana vătămată consideră că a fost vizată de făptuitor pe baza apartenenței la un anumit grup.
- *Care a fost comportamentul făptuitorului?* Se observă, de pildă, dacă făptuitorul a verbalizat insulte legate de identitatea persoanei vătămate, a afișat sau a desenat la locul faptei anumite simboluri fasciste sau naziste etc.
- *Care sunt caracteristicile persoanei vătămate și ale făptuitorului?* Se consemnează detalii despre identitatea acestora, cum ar fi apartenența la un grup minoritar sau majoritar, la un grup religios etc. Se urmărește dacă există o istorie de incidente între grupul reprezentat de persoana vătămată și cel al făptuitorului. Se observă dacă fapta a avut loc într-o zonă în care grupul persoanei vătămate se află în inferioritate numerică față de cel al făptuitorului sau dacă grupul făptuitorilor a pătruns într-o zonă locuită de grupul persoanelor vătămate, se identifică statutul persoanei vătămate de lider al unei comunități etnice, religioase, lingvistice etc.
- *Dacă infracțiunea s-a săvârșit asupra unor bunuri, ce relevanță au acestea pentru a reține o IMU?* Este posibil ca bunurile alese de făptuitor să aibă o importanță simbolică pentru persoanele vătămate. Spre exemplu: făptuitorul alege să distrugă un lăcaș de cult sau un cimitir religios pentru a-și transmite mesajul de intoleranță față de o comunitate religioasă; făptuitorul săvârșește infracțiunea asupra unei clădiri importante pentru un anumit grup, cum ar fi o școală, un centru cultural sau sediul unui ONG reprezentativ. Adăugăm că relevanța bunului pentru identificarea mobilului discriminator al infracțiunii trebuie să se bazeze pe relevanța acestuia pentru grupul către care făptuitorii au vrut să transmită mesajul de ură, și nu neapărat pe valoarea economică a bunului respectiv.
- *Există indicii privind implicarea sau asocierea făptuitorului cu un grup extremist sau care promovează discriminarea?* Se acordă atenție

probelor care indică implicarea unor astfel de grupuri sau ale membrilor lor. Spre exemplu, tatuaje cu mesaje rasiste sau naziste, simboluri afișate sau desenate la locul faptei, săvârșirea faptei la o dată cu semnificație simbolică pentru un grup extremist, săvârșirea faptei după un marș al unor astfel de grupuri.

- *Ce alte aspecte legate de timpul și locul infracțiunii sunt relevante pentru reținerea unei IMU?* Se observă dacă fapta a avut loc într-o zonă frecventată de grupuri minoritare sau la o dată simbolică pentru grupul din care fac parte persoanele vătămate sau pentru grupul extremist.
- *Există un istoric de incidente similare față de persoana vătămată sau grupul din care face parte aceasta?*
- *Ce cuprinde latura obiectivă a infracțiunii?* Indicii pentru reținerea IMU se regăsesc și în latura obiectivă infracțiunii. Spre exemplu, violență cu caracter sexual pentru a umili victima care aparține unui grup LGBTI (persoane lesbiene, gay, bisexuale, transsexuale/transgen și intersexuale), săvârșirea infracțiunii într-un loc public sau filmarea infracțiunii și distribuirea filmului către public pe internet pentru a produce un impact mai mare.

Sondaje realizate de stat cu privire la victimele IMU (în engleză, *crime victimization surveys*)

Pentru a cunoaște cât mai bine fenomenul infracțiunilor motivate de ură, autoritățile statului trebuie să se bazeze pe mai multe date decât cele administrative. Așa cum am discutat în Capitolul 1, există varii motive pentru care persoanele vătămate ca urmare a unei IMU nu raportează aceste fapte sau, chiar dacă le raportează ca atare, autoritățile nu iau în considerare mobilul discriminator. Rezultă că, dacă datele oficiale reflectă un număr mic de IMU, nu înseamnă neapărat că fenomenul IMU din societate este nesemnificativ sau că nu reprezintă o problemă, în condițiile în care nu au fost utilizate și alte mijloace de cunoaștere a fenomenului.

Sondajele privind victimele infracțiunilor la nivel național reprezintă un mijloc de explorare a fenomenului IMU care se concentrează, mai degrabă, asupra percepțiilor persoanelor vătămate, indiferent dacă acestea au raportat sau nu fapta către autorități. Din aceste sondaje, autoritățile pot afla informații utile

pentru prevenirea și combaterea IMU ca, de exemplu, modul de operare al făptuitorilor, locurile unde faptele se petrec cel mai frecvent, grupurile cele mai vulnerabile, motivele pentru care victimele nu raportează incidentele, etc.

Două dintre structurile Organizației Națiunilor Unite – Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE) – au realizat un manual pentru crearea și aplicarea crime victimization surveys. UNODC-UNECE pornesc de la premisa că politicile publice privind infraționalitatea trebuie să se bazeze pe dovezi clare asupra fenomenului, iar crime victimization surveys sunt o sursă de informații care pot ajuta factorii de decizie în acest sens¹⁵⁶.

Manualul UNODC-UNECE oferă o serie de linii directe pe care statele le pot urma pentru a realiza sondaje în rândul populației pentru a afla experiențele victimelor infracțiunilor, deci inclusiv ale infracțiunilor motivate de ură. Aceste organisme ONU consideră că o armonizare a metodologiei sondajelor de acest tip este benefică pentru ca datele să poată fi comparate la nivel internațional, ceea ce oferă o imagine mult mai largă asupra fenomenului infracțional¹⁵⁷.

Prin intermediul sondajelor, autoritățile pot cunoaște atât amploarea fenomenului infracțional, cât și percepția publicului asupra siguranței în comunitate și încrederea acestuia în autorități¹⁵⁸. Bineînțeles, sondajele privind experiența victimelor au și limitări, din care amintim următoarele: percepția respondenților asupra unor fapte poate fi diferită față de definiția juridică a anumitor infracțiuni, trecerea timpului poate afecta reprezentarea faptelor, respondenții pot să nu considere anumite fapte ca fiind infracțiuni, respondenții pot să omită răspunsuri din cauza rușinii asociate cu experiențele prin care au

¹⁵⁶ Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), *Manual on Victimization Surveys* [Manual privind victimele infracțiunilor], 2010, punctele 26 și 27.

¹⁵⁷ Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), *Manual on Victimization Surveys* [Manual privind victimele infracțiunilor], 2010, punctul 6.

¹⁵⁸ Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), *Manual on Victimization Surveys* [Manual privind victimele infracțiunilor], 2010, punctul 27.

trecut, ș.a.¹⁵⁹

Din manualul UNODC-UNECE am extras o serie de diferențe și legături care există între sondajele privind experiența victimelor și datele oficiale înregistrate de autorități, pe care le vom rezuma în tabelul de mai jos:

Sondaje privind experiența victimelor	Datele administrative înregistrate de autorități
<p>Informațiile acoperite:</p> <ul style="list-style-type: none">• Oferă informații atât despre infracțiunile raportate către poliție, cât și despre infracțiunile care nu sunt raportate poliției sau înregistrate de către poliție.• Oferă informații suplimentare, cum ar fi teama și atitudinile față de infracționalitate și sistemul de justiție, informații socio-demografice care pot ajuta la evaluarea grupurilor supuse riscului de a fi victime, dar și a potențialelor probleme pe care poliția sau sistemul de justiție le are în interacțiunea cu publicul și în procesul de furnizare a justiției.	<p>Informațiile acoperite:</p> <ul style="list-style-type: none">• Oferă doar informații despre infracțiunile care au fost raportate către poliție sau au fost înregistrate de către poliție.• Pentru ca informația să ajungă la poliție, este necesară o plângere, un denunț sau sesizarea din oficiu a poliției sau a procurorului. În plus, este posibil ca persoana vătămată să renunțe la plângere.

¹⁵⁹ Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), *Manual on Victimization Surveys* [Manual privind victimele infracțiunilor], 2010.

<p>Rezultatele sondajului pot fi influențate de:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erori statistice; • Disponibilitatea victimelor de a vorbi despre experiențele legate de infracțiune, dat fiind caracterul sensibil al acestor experiențe; fără informații suplimentare, cum ar fi teama și atitudinile față de infracționalitate și sistemul de justiție, informații socio-demografice care pot ajuta la evaluarea grupurilor supuse riscului de a fi victime, dar și a potențialelor probleme pe care poliția sau sistemul de justiție le are în interacțiunea cu publicul și în procesul de furnizare a justiției. • Timpul care a trecut între experiența victimei și momentul desfășurării sondajului; • Conținutul întrebărilor, structura sondajului, fiind importante testarea sondajului și pregătirea lucrătorilor care aplică sondajul în prealabil. 	<p>Fluctuația numărului de infracțiuni raportate poliției este influențată de:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schimbări legislative prin care se abrogă prevederile privind anumite infracțiuni sau se adoptă prevederi noi; • Schimbări de atitudini la nivelul societății față de anumite fapte prevăzute de legea penală; • Schimbări privind acțiunile poliției față de anumite fapte; • Modul în care este organizat sistemul de raportare a infracțiunilor către poliție; de exemplu, în unele state infracțiunile pot fi raportate la un număr de telefon special, pe când în altele este necesar ca persoana vătămată să depună personal o plângere la poliție; • Gravitatea urmărilor infracțiunii, valoarea bunurilor afectate de infracțiune așa cum este percepută de persoana vătămată; • Lipsa de încredere în autorități a persoanelor vătămăte, percepția persoanelor vătămăte că autoritățile au anumite prejudecăți; • Teamă persoanelor vătămăte de o eventuală publicitate a cazului care ar urma raportării infracțiunii la poliție.
---	--

UNODC-UNECE recomandă tratarea celor două categorii de date ca fiind complementare. Prezentarea simultană a datelor administrative împreună cu cele rezultate din sondaje oferă publicului o imagine mai cuprinzătoare asupra fenomenului infracțional¹⁶⁰

Manualul UNODC-UNECE cuprinde o secțiune specială care se referă la **sondajele privind experiențele victimelor infracțiunilor motivate de ură**. Manualul arată că pentru astfel de sondaje este potrivită o abordare a IMU din perspectiva victimei, participanții fiind întrebați dacă au perceput incidentul ca fiind unul motivat de prejudecăți împotriva lor. Dacă răspunsul este unul pozitiv, pot fi puse întrebări suplimentare care ajută respondentul să-și amintească detalii care încadrează fapta ca IMU (de exemplu, dacă s-au pronunțat cuvinte ofensatoare sau dacă s-au folosit anumite simboluri etc.)¹⁶¹.

O altă componentă esențială a sondajelor se referă la raportarea către poliție a incidentelor pe care respondenții le-au menționat în cadrul sondajului. Această componentă este utilă, printre altele, pentru a compara datele sondajului cu cele oficiale, pentru a explora motivele neraportării incidentelor către poliție sau pentru a verifica dacă respondenții care au raportat incidentele au fost mulțumiți de modul în care poliția le-a tratat plângerea¹⁶².

¹⁶⁰ Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), *Manual on Victimization Surveys* [Manual privind victimele infracțiunilor], 2010, punctul 56.

¹⁶¹ Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), *Manual on Victimization Surveys* [Manual privind victimele infracțiunilor], 2010, punctele 315-317.

¹⁶² Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE), *Manual on Victimization Surveys* [Manual privind victimele infracțiunilor], 2010, punctul 338.

Capitolul 4 - Combaterea infracțiunilor motivate de ură – Listă de bune practici

1. Abordarea strategică a infracțiunilor motivate de ură

Strategia Regatului Unit privind infracțiunile motivate de ură

Pe 22 aprilie 1993, Stephen Lawrence, un bărbat britanic de culoare, a fost ucis în timp ce aștepta autobuzul împreună cu un prieten. Dintr-odată, un grup de tineri albi l-au atacat pe Stephen și l-au înjunghiat mortal. Atacatorii au fost auziți cum făceau afirmații rasiste despre Stephen, înainte să îl înjunghie în piept și în braț¹⁶³. Această infracțiune a marcat un moment de cotitură în istoria rasismului în Regatul Unit, stârnind o discuție despre rasismul instituțional în societatea post-colonială, precum și despre nevoia unei mai bune înțelegeri a infracțiunilor motivate de ură, a prevenirii și importanței combaterii acestor infracțiuni.

Cu toate acestea, părinții lui Stephen Lawrence au fost nevoiți să ducă campanii timp de ani de zile după moartea fiului lor pentru ca o investigație adecvată a incidentului să aibă loc, întrucât prima investigație a fost afectată de erori și nu a recunoscut pe deplin caracterul rasist al atacului. În urma activismului foarte vocal al părinților, reputația poliției a fost pusă la încercare, iar nevoia de abordare a rasismului instituțional în cadrul forțelor de ordine a fost recunoscută la scară

¹⁶³ Macpherson of Cluny, Sir William (1999) *The Stephen Lawrence Inquiry: Report of an Inquiry by Sir William Macpherson of Cluny* [Investigația Stephen Lawrence: Raportul investigației conduse de Sir Macpherson of Cluny], London: The Stationery Office, p. 18, disponibil la: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/8974032/Stephen-Lawrence-murder-a-tale-of-two-police-investigations.html>.

largă¹⁶⁴. Acest context a dus la declanșarea celei de-a doua anchete, iar abia după publicarea raportului cuprinzător privind investigația poliției coordonat de Sir William Macpherson of Cluny în anul 1999, infracțiunile motivate de rasism au căpătat o atenție specială din partea guvernului și autorităților judecătorești. Din cele 70 de recomandări ale raportului Macpherson, 67 de recomandări „au dus la schimbări specifice în practică sau în legislație pe parcursul primilor doi ani după publicare”¹⁶⁵.

Aceste eforturi au dus la adoptarea Legii din 1998 privind infracțiunile și ordinea publică (*Crime and Disorder Act 1998*) și a Legii privind justiția penală (*Criminal Justice Act 2003*) care prevăd motivațiile bazate pe ură drept circumstanțe agravante la individualizarea pedepsei, dacă autorul faptei a săvârșit infracțiunea pe baza originii etnice, credinței, orientării sexuale, dizabilității sau a altui statut al victimei perceput de către autor. Mai mult, răspunsul operativ al forțelor de ordine și al altor autorități de aplicare a legii este mai eficient și mai integrat. În general, la nivelul societății „există în prezent o mai mare înțelegere a impactului disproporționat pe care infracțiunile motivate de ură îl au asupra victimelor”¹⁶⁶. Acest exemplu arată că autoritățile care recunosc propriile greșeli și care fac cu bună credință eforturi de a le corecta în scopul de a oferi servicii publice mai bune, pot produce schimbări nu doar în domeniul politicilor publice și al legislației, ci și la nivelul normelor sociale.

În plus, combaterea infracțiunilor motivate de ură fost inclusă în programul de guvernare din 2011 al guvernului Regatului Unit. Ca urmare a acestui angajament, Guvernul a realizat o strategie privind infracțiunile motivate de ură în scopul diminuării fenomenului, care a fost precedată de consultări ample cu

164 Hughes, Mark (2012) “*Stephen Lawrence murder: a tale of two police investigations*” [Uciderea lui Stephen: povestea a două investigații ale poliției], în *The Telegraph*, 2 ianuarie 2012, disponibil la: <http://www.theguardian.com/uk/2013/apr/22/stephen-lawrence-murder-changed-legal-landscape>

165 Travis, Alan (2013) “*Stephen Lawrence: how his murder changed the legal landscape*” [Stephen Lawrence: modul în care uciderea lui a dus la schimbarea cadrului legal], în *The Guardian*, 22 aprilie 2013. disponibil la: <http://www.theguardian.com/uk/2013/apr/22/stephen-lawrence-murder-changed-legal-landscape>.

166 Guvernul Regatului Unit (martie 2012) *Challenge it, Report it, Stop it – The Government’s Plan to Tackle Hate Crime* [Contestă, oprește, raportează – planul guvernului de a aborda infracțiunile motivate de ură], p. 5., disponibil la: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97849/action-plan.pdf.

diverși experți din domeniul aplicării legii, al prevenirii infracțiunilor, al sprijinirii victimelor, cu organizații locale și de voluntari, precum și cu administrația penitenciarelor și sistemul de probațiune. Bazându-se pe această cooperare interdisciplinară, raportul „Contestă, raportează, oprește: – planul guvernului de a aborda infracțiunile motivate de ură” (*Challenge it, Report it, Stop it – The Government’s Plan to Tackle Hate Crime*) reprezintă o abordare strategică ce explică forțelor de ordine și alților profesioniști relevanți despre cum să abordeze problema. Această strategie are trei obiective centrale:

- „Prevenirea infracțiunilor motivate de ură – prin abordarea atitudinilor care stau la baza acestora, precum și prin intervenția timpurie în scopul de a preveni escaladarea fenomenului;
- Creșterea nivelului raportărilor și a accesului la servicii de sprijin – prin creșterea încrederii persoanelor vătămate și sprijinirea parteneriatelor locale, și
- Îmbunătățirea răspunsului operațional față de infracțiunile motivate de ură - printr-o mai bună identificare și administrare a cazurilor, precum și printr-o abordare mai eficientă a făptuitorilor.¹⁶⁷

Cu alte cuvinte, prin intermediul creșterii nivelului de conștientizare cu privire la aceste infracțiuni și prin înțelegerea efectelor negative pe care motivația bazată pe ură la are atât asupra persoanei vătămate și făptuitorului, cât și asupra întregii societăți, strategia Regatului Unit încearcă mai întâi să prevină săvârșirea infracțiunilor motivate de ură. În al doilea rând, în cazul infracțiunilor motivate de ură sau prejudecăți încurajarea victimelor să raporteze incidentele ajută la aducerea acestor infracțiuni în fața justiției și primirea de compensații. O mai bună raportare crește, în același timp, înțelegerea generală asupra naturii și magnitudinii problemei. În al treilea rând, strategia recunoaște că oferirea serviciilor de consiliere și altor tipuri de sprijin victimelor are rolul de a preveni traumele suplimentare și, în consecință, prevede oferirea acestor servicii. În final, un răspuns adecvat și eficient al autorităților de aplicare a legii și al autorităților

¹⁶⁷ Guvernul Regatului Unit (martie 2012) *Challenge it, Report it, Stop it – The Government’s Plan to Tackle Hate Crime* [Contestă, oprește, raportează – planul guvernului de a aborda infracțiunile motivate de ură], p. 9, disponibil la: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97849/action-plan.pdf

administrative este văzut ca un avertisment la adresa altor potențiali autori ai infracțiunilor motivate de ură.

Strategia enumeră 53 de acțiuni concrete în scopul atingerii celor trei obiective centrale. Între acestea figurează următoarele: sprijinirea organizațiilor societății civile pentru organizarea de ateliere despre prevenirea atitudinilor discriminatorii; dezvoltarea unor sisteme de raportare mai bune și ușor accesibile pentru victime; precum și creșterea numărului de programe de formare a agenților de poliție pe tema infracțiunilor motivate de ură. Toate aceste măsuri au scopul de a consolida capacitatea la nivel local de a identifica și de a răspunde la problemă¹⁶⁸.

După doi ani de aplicare a strategiei, guvernul britanic a evaluat implementarea acesteia, în scopul evaluării progresului. Printre altele, raportul de evaluare menționează drept realizări adoptarea noului Cod de practici privind victimele infracțiunilor (*Code of Practice for Victims of Crime*)¹⁶⁹. Un alt exemplu de inițiativă pozitivă provine din Lancashire, Anglia, unde o organizație non-guvernamentală locală denumită Fundația Sophie Lancaster (*Sophie Lancaster Foundation*) a creat un program de creștere a conștientizării cu privire la IMU adresat elevilor de școală primară¹⁷⁰. Mai mult, strategia a fost inserată și în strategiile locale privind IMU. De exemplu, în Manchester, strategia locală cu privire la IMU își propune să răspundă cât mai bine la contextul local și problemele specifice identificate. În cadrul inițiativei locale din Manchester, persoanele care aparțin așa-ziselor subculturi (care se identifică, spre exemplu, cu un anumit gen de muzică sau ideologie politică) au fost de asemenea incluse

168 Guvernul Regatului Unit (martie 2012) *Challenge it, Report it, Stop it – The Government’s Plan to Tackle Hate Crime* [Contestă, oprește, raportează – planul guvernului de a aborda infracțiunile motivate de ură], p. 11-21, disponibil la: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97849/action-plan.pdf.

169 Guvernul Regatului Unit (mai 2014) *Challenge It, Report It, Stop It – Delivering the Government’s hate crime action plan* [Contestă, oprește, raportează – înfăptuind planul de acțiune al guvernului cu privire la infracțiunile motivate de ură], p. 6. disponibil la: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/307624/HateCrimeActionPlanProgressReport.pdf.

170 Cree, Jessica. 2014. “*East Lancs primary children get lessons in hate crime*” [Copiii în învățământul primar din East Lancs primesc lecții privind infracțiunile motivate de ură], în Lancashire Telegraph, 13 Septembrie 2014, disponibil la: http://www.lancashiretelegraph.co.uk/news/11472164.East_Lancs_primary_children_get_lessons_in_hate_crime/.

printre grupurile vulnerabile față de IMU¹⁷¹. Mai mult, evaluarea strategiei a scos la iveală o serie de noi amenințări care necesită o atenție sporită. Acestea se referă, printre altele, la: creșterea numărului de atacuri împotriva persoanelor cu dizabilități, creșterea importanței rețelelor de socializare ca platforme pe care apar manifestări ale urii și creșterea sentimentelor anti-musulmane¹⁷².

2. Politici privind formarea agenților de aplicare a legii

Strategia națională de poliție a Regatului Unit privind infracțiunile motivate de ură și Ghidul operațional privind infracțiunile motivate de ură

Asemănător atacului asupra lui Stephen Lawrence, un alt caz cel al Fionei Pilkington a afăcut evidentă nevoia pentru un răspuns mai bun din partea agenților de aplicare a legii în ceea ce privește infracțiunile legate de ură. Doamna Pilkington și familia ei au fost hărțuite de ani de zile de către o bandă formată din tineri, în parte pentru că fiica ei avea o dizabilitate gravă. După ani de calvar și după ce a contactat inutil poliția Leicestershire de mai mult de treizeci de ori, doamna Pilkington și-a ucis fiica și s-a sinucis. Tragedia a ridicat întrebări serioase în ceea ce privește capacitatea poliției locale de a răspunde nevoilor speciale ale familiilor vulnerabile. Mai mult, a demonstrat existența unor lacune în a înțelege și a răspunde adecvat la infracțiunile motivate de ură față de cei cu dizabilități din partea organelor de aplicare a legii.¹⁷³ Aceste cazuri au subliniat rolul deosebit al agenților de aplicare a legii în ceea ce privește răspunsul în cazul infracțiunilor motivate de ură și importanța asigurării unor

171 Guvernul Regatului Unit (mai 2014) *Challenge It, Report It, Stop It – Delivering the Government’s hate crime action plan* [Contestă, oprește, raportează – înfăptuind planul de acțiune al guvernului cu privire la infracțiunile motivate de ură], p. 19, disponibil la: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/307624/HateCrimeActionPlanProgressReport.pdf

172 Guvernul Regatului Unit (mai 2014) *Challenge It, Report It, Stop It – Delivering the Government’s hate crime action plan* [Contestă, oprește, raportează – înfăptuind planul de acțiune al guvernului cu privire la infracțiunile motivate de ură], p. 7-8, disponibil la: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/307624/HateCrimeActionPlanProgressReport.pdf

173 Walker, Peter (2011) “Fiona Pilkington case: police face misconduct proceedings” [“Cazul Fionei Pilkington: poliția se confruntă cu anchete privind abateri în exercițiul funcției], în *The Guardian*, 24 mai 2011, disponibil la: <http://www.theguardian.com/uk/2011/may/24/fiona-pilkington-police-misconduct-proceedings>.

cunoștințe și competențe suficiente la nivelul ofițerilor de poliție pentru a minimaliza efectele adverse pe care rasismul și alte forme de prejudecăți le pot avea într-o societate.

Ofițerii de poliție sunt într-o poziție cheie pentru a identifica, investiga și răspunde la infracțiunile motivate de ură, ei fiind și cei care de cele mai multe ajung primii la locul infracțiunii. În aceste condiții, este extrem de important ca personalul responsabil de aplicarea legii să fie bine pregătit în privința particularităților infracțiunilor motivate de ură și comportamentului adecvat atunci când se întâlnesc cu o victimă. De asemenea, poliția trebuie să-și cultive propria sensibilitate pentru acest subiect, pentru a identifica mai bine potențialele infracțiuni făcute din ură, precum și nevoile speciale ale grupurilor vulnerabile. Mai mult, atunci când lucrează cu persoane care provin din medii diferite, poliția trebuie să rămână obiectivă, profesionistă și calmă pentru a nu consolida atitudinile discriminatorii și comportamentele care se ascund în spatele infracțiunilor motivate de ură. Toate acestea necesită o abordare strategică, obiective clare și un curriculum bine planificat pentru transmiterea mai departe a cunoștințelor către ofițerii de poliție și cei care urmează să fie polițiști.

În urma angajamentelor asumate prin Strategia Guvernului Regatului Unit privind infracțiunile motivate de ură, Colegiul de Poliție (*College of Policing*) - academia care asigură formarea personalului responsabil de aplicarea legii - a elaborat propria strategie indicând obiectivele forțelor de poliție în combaterea infracțiunilor motivate de ură. Strategia națională privind activitatea poliției în domeniul infracțiunilor motivate de ură din 2014 stabilește două obiective principale în ceea ce privește infracțiunile motivate de ură: "*reducerea efectelor negative cauzate de infracțiuni motivate de ură*" și "*creșterea încrederii în poliție a comunităților care se tem că pot fi ținte ale unei astfel de infracțiuni.*" Mai precis, aceste obiective sunt atinse prin reducerea "*incidenței globale a infracțiunilor motivate de ură*", a efectelor lor negative asupra victimei și a subraportării infracțiunilor motivate de ură. În plus, Strategia are ca obiectiv și consolidarea coeziunii sociale în cadrul și între comunități, cu un echilibru adecvat între scăderea incidenței mesajelor pline de ură și permiterea oamenilor

să-și exercite libertatea de exprimare¹⁷⁴.

Strategia Poliției de șase pagini, cea care servește și drept context general pentru formarea poliției pe tema infracțiunilor motivate de ură, este însoțită de un manual practic, de Ghidul operațional privind infracțiunile motivate de ură, care este un document amplu care analizează fenomenul infracționalității motivate de ură din diferite puncte de vedere și dă personalului reponsabil de aplicarea legii o perspectivă cuprinzătoare în ceea ce privește atenuarea fenomenului infracțiunilor motivate de ură și răspunsul la ele. Printre altele, Ghidul conține secțiuni cu privire la definirea și diferitele forme ale infracțiunilor motivate de ură; legislația relevantă; mecanisme de raportare; anchetă; și implicarea comunității.¹⁷⁵ De exemplu, partea de implicare a comunității enumeră câteva metode utile pentru construirea încrederii în cadrul comunităților și cooperarea cu ele. Un exemplu de succes de implicare a comunității este stabilirea unor grupuri consultative independente cu comunitățile afectate de sau vulnerabile la infracțiuni motivate de ură. Membrii comunităților, cum ar fi diferitele grupuri etnice sau reprezentanți ai comunității LGBTI, sau persoane cu dizabilități, monitorizează și apoi sfătuiește poliția cu privire la provocările particulare cu care aceste grupuri se confruntă.¹⁷⁶

Aceste două documente stabilesc modul în care poliția și partenerii ar trebui să se ocupe de infracțiunile motivate de ură, și oferă de asemenea victimelor informații despre tipul de serviciu pe care ar trebuie să se aștepte să-l primească atunci când raportează o infracțiune la poliție. Documentele, împreună cu alte materiale relevante, sunt utilizate în formarea agenților de aplicare a legii. Adițional față de aceste documente, forțele locale de poliție pot elabora strategii și planuri de acțiune locale, luând în considerare caracteristicile speciale de la

174 College of Policing [Colegiul de Poliție] (2014) *The Hate Crime Strategy* [Strategia privind infracțiunile motivate de ură], College of Policing Limited, pp. 2-3, disponibil la: http://www.report-it.org.uk/files/national_policing_hate_crime_strategy.pdf.

175 College of Policing [Colegiul de Poliție] (2014) *The Hate Crime Operational Guidance* [Ghid operațional privind infracțiunile motivate de ură], College of Policing Limited, disponibil la: <http://library.college.police.uk/docs/college-of-policing/Hate-Crime-Operational-Guidance.pdf>.

176 College of Policing [Colegiul de Poliție] (2014) *The Hate Crime Operational Guidance* [Ghid operațional privind infracțiunile motivate de ură], College of Policing Limited, pp. 93-95, disponibil la: <http://library.college.police.uk/docs/college-of-policing/Hate-Crime-Operational-Guidance.pdf>.

firul ierbii (*grass roots*).

3. Managementul diversității în cadrul forțelor de poliție

Platforma privind "Poliția și managementul diversității", Spania

În ultimele decenii, Spania a trecut prin schimbări majore în ceea ce privește compoziția sa etnică și religioasă, iar, pe lângă acest fapt, provocarea stilurilor de viață tradiționale a produs o societate diversă și multiculturală. Fără a lăsa la o parte beneficiile evidente pe care această diversificare le-a adus schimbului cultural, libertății personale și învățării reciproce din diferențele altora, fără un management adecvat această schimbare poate, de asemenea, să provoace tensiuni în interiorul coexistenței (*convivencia*) spaniole moderne (*convivencia* = "coexistența", un concept tradițional legat de coexistența liniștită și incluzivă a diferitelor credințe în timpul ocupației musulmane din sudul Spaniei la începutul primului mileniu).

Practica la care ne referim se bazează pe un anumit răspuns la această realitate nouă. Prin urmare, aceasta consideră că, pentru a se adapta la numărul tot mai mare de persoane care provin din medii diferite, adaptarea normelor societății în general trebuie să fie un proces autoreflexiv constant. Având în vedere că societatea modernă a acordat forțelor de poliție monopolul în ceea ce privește aplicarea legii, poliția are un rol important în actualizarea propriilor mecanisme în beneficiul tuturor cetățenilor, indiferent de etnie, religie, apartenență politică, orientare sexuală sau alte caracteristici personale.

Cele mai indicate persoane să tragă la răspundere poliția și să monitorizeze politicile sale față de minorități sunt înșiși reprezentanții acestora. Prin urmare, rolul organizațiilor societății civile care acționează pentru promovarea drepturilor legate de libertatea religioasă, ale minorităților etnice, ale persoanelor LGBTI, ale persoanelor cu dizabilități, dar și alte organizații ale societății civile este esențial în acest proces. Cel mai bun rezultat este atins atunci când forțele de aplicare a legii au un dialog deschis cu reprezentanții grupurilor minoritare pentru a afla direct de la ei despre nevoile lor specifice și provocările cu care se confruntă. În

timp ce acest exemplu vine din Spania, el este unul dintre exemple care poate fi ușor transpus în alte țări, deoarece diferite tipuri de organe de monitorizare din care să facă parte părți interesate relevante din cadrul forțelor de aplicare a legii, al altor autorități publice și al societății civile pot fi ușor instituite peste tot, chiar și cu puține resurse.

În Spania, managementul diversității poliției este organizat sub forma unei platforme care reunește reprezentanți ai grupurilor minoritare ale societății civile și conducători de departamente locale ale poliției. "Platforma pentru managementul diversității poliției" (*Plataforma por la Gestión Policial de la Diversidad*) se întrunește periodic pentru a discuta probleme legate de interacțiunea poliției cu diferite grupuri minoritare și încearcă să găsească modalități de a construi încrederea reciprocă între ofițerii de poliție și grupurile vulnerabile. Activitățile Platformei includ formarea forțelor de poliție, campanii de sensibilizare, studii și sondaje, și premii acordate departamentelor locale ale poliției și ofițerilor de poliție pentru abordări inovatoare și implementarea eficientă a strategiilor privind managementul diversității. Platforma sprijină, de asemenea, programe și inițiative care promovează responsabilizarea poliției și imparțialitatea acesteia față de subiecte legate de minorități¹⁷⁷.

4. Structuri speciale ale poliției pentru combaterea infracțiunilor motivate de ură

Unitatea pentru infracțiuni motivate de ură din cadrul Poliției din Stockholm, Suedia

Suedia a avut de mult timp o politică deschisă față de imigrație, și prin urmare astăzi o cincime din cei aproximativ 10 milioane de locuitori ai Suediei au un istoric personal legat de imigrare – fie s-au născut ei înșiși în afara Suediei (având

¹⁷⁷ Saéz, Javier (26 Septembrie 2012) *Two experiences for improving communication with victims of discrimination: Platform on "Police and Management of Diversity" and Network of Centers for Assisting Victims of Discrimination* [Două experiențe pentru îmbunătățirea comunicării cu victimele discriminării: Platforma privind "Poliția și managementul diversității" și Rețeaua de centre pentru asistarea victimelor discriminării]. Fundacion Secretariado Gitano. Prezentare disponibilă la: http://www.equineteurope.org/IMG/pdf/PRINT_THIS_Spanish_presentation.pdf

părinți non-suedezi), fie ambii părinți au origine non-Suedează¹⁷⁸. Mai mult, manifestările trăsăturilor personale, precum identitatea de gen sau orientarea sexuală sunt în general acceptate și chiar încurajate de societatea Suedează. Cu toate acestea, există de asemenea și oponenți foarte vocali față de politica deschisă privind imigrația și valorile liberale din această țară. Aceste tensiuni au ieșit în evidență în anii 1990, odată cu creșterea mișcării neo-naziștilor care s-au opus atât politicilor Suedeze în domeniul imigrării cât și imigranților înșiși, uneori cu consecințe violente¹⁷⁹.

Maniera în care poliția suedeză a răspuns la provocările societății diverse și multiculturale a fost aceea de a se concentra pe măsuri preventive pentru combaterea discriminării și a infracțiunilor motivate de ură. În contextul unui număr substanțial de imigranți, unitățile de poliție din orașele Stockholm și Malmö au reprezentat vârful de lance al înființării mecanismelor pentru managementul eficient al diversității.

Poliția orașului Stockholm a deschis în anul 2007 un număr de telefon de urgență disponibil 24 de ore pe zi, însoțit de servicii suplimentare de consiliere pentru victime ale infracțiunilor motivate de ură. De atunci, unitatea de reacție față de IMU s-a transformat într-o unitate specială pentru aceste infracțiuni (sau grup privind infracțiunile motivate de ură, în suedeză *hatbrottgruppen*). Ca parte a procedurii standard, trimiterea unei plângeri privind o faptă penală este însoțită de întrebări despre potențiala motivație bazată pe ură sau prejudecată – de exemplu, dacă persoana vătămată consideră că motivul din spatele faptei este legat de atitudini discriminatorii față de originea ei etnică sau orientarea ei sexuală. Grupul privind IMU este apoi responsabil pentru investigarea faptelor și pentru referirea cazului către procuror, dacă este necesar. De asemenea, din moment ce a existat o tendință în sensul de a nu investiga infracțiunile motivate de ură ca atare, grupul privind IMU încearcă să parcurgă întreg sistemul de raportare al infracțiunilor pentru a vedea dacă nu cumva potențialele IMU au fost raportate ca fiind alte tipuri de infracțiuni, fie accidental, fie intenționat. Mai

178 Sweden Statistics (2014) *Summary of Population Statistics 1960 – 2013* [Rezumat al statisticilor privind populația din perioada 1960-2013], disponibil la http://www.scb.se/en_/Finding-statistics/Statistics-by-subject-area/Population/Population-composition/Population-statistics/Aktuell-Pong/25795/Yearly-statistics--The-whole-country/26040/

179 Floman, Marcus (2011) "Kamp mot rasism – En kort tillbakablick" in *Ny tid*, 16 noiembrie 2011, disponibil la: <http://www.nytid.fi/2011/11/kamp-mot-rasism-en-kort-tillbakablick/>

mult, grupul privind IMU lucrează în strânsă colaborare cu Serviciul Poliției de Evidență a Infrațiunilor (*Kriminalunderrättelsetjänsten*) pentru a compila date reale despre prevalența IMU¹⁸⁰.

Pe lângă investigare și raportare, grupul privind IMU demarează eforturi de creștere a conștientizării despre IMU. Grupul este vizibil în cadrul evenimentelor unde există un risc ridicat de incidente motivate de ură, cum ar fi manifestațiile politice și paradele gay. De asemenea, aceștia sunt implicați în creșterea conștientizării despre IMU și despre cum se reacționează corect față de IMU. De exemplu, Poliția din regiunea Stockholm a publicat o broșură adresată persoanelor LGBTI, în care le informează despre fenomenul IMU. Broșura intitulată „A fi tu însuși nu e o infracțiune” conține definiții legate de IMU, date de contact în situații de urgență, informații juridice de bază și încurajarea ca în primul rând să raporteze faptele cât și explicații referitoare la de ce este important să se raporteze violențele motivate de ură drept IMU.¹⁸¹

În fine, grupul privind IMU este implicat în formarea polițiștilor și a viitorilor polițiști în toată zona Stockholm, pe tema infracțiunilor motivate de ură. În prezent, această formare este parte din curricula oficială. De asemenea, grupul cooperează cu reprezentanți ai poliției din alte țări. De exemplu, doi polițiști suedezi specializați pe tema infracțiunilor cu caracter homofob au fost invitați de Asociația ACCEPT (ONG specializat în promovarea drepturilor persoanelor LGBTI) să viziteze Bucureștiul în cadrul Pride Week din anul 2014 și să ofere sesiuni de formare polițiștilor români și membrilor societății civile. Formarea s-a referit la combaterea sentimentelor anti-LGBTI și a atacurilor ce pot rezulta din aceste sentimente.

¹⁸⁰ Riskpolisstyrelsen.(2013) *Inspektion av polismyndigheternas förmåga att upptäcka och utreda hattbrot*, pp.25–26., disponibil la: https://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Rapporter-utredningar/01%20Polisen%20nationellt/Ovriga%20rapporter-utredningar/Inspektioner-tillsyns%20rapporter/2013/Tillsynsrapport_4_Hatbrott_130411.pdf.

¹⁸¹ Stockholm County Police [Poliția din regiunea Stockholm], *Being Yourself is Not a Crime* [A fi tu însuși nu e o infracțiune]., disponibil la https://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Informationsmaterial/01%20Polisen%20nationellt/Engelskt%20infor-mationsmaterial/being_yourself_hatbrott_09.pdf.

5. Mecanismul online anonim pentru raportarea IMU de către victime

Platforma „True Vision” în Regatul Unit

În viziunea poliției din Regatul Unit, în eventualitatea comiterii unei infracțiuni motivate de ură, este crucial ca infracțiunea să fie raportată fără întârzierile ce pot fi evitate, ceea ce va permite autorităților relevante să înceapă investigarea infracțiunii și să ia măsuri de precauție pentru a evita ca alte incidente similare să aibă loc. Este de asemenea benefic pentru persoana vătămată sau pentru cineva apropiat acestuia să primească informații despre procedurile penale și serviciile de suport adecvate.

Cu toate acestea, de multe ori victima poate fi reticentă și să nu dorească să își dezvăluie identitatea din cauza rușinii, temerii față de o eventuală răzbunare sau din alte motive. Chiar și acest caz, este important ca poliția să strângă suficiente informații despre cele întâmplate pentru a-i putea proteja și pe alții față de aceleași ricsuri și să înceapă investigarea presupusei infracțiuni. Astfel că, oferirea opțiunii de a raporta IMU în mod anonim va proteja identitatea victimei sau a unui martor și totodată va asigura că informațiile relevante ajung la poliție.

„True Vision” este un mecanism de raportare online administrat de poliția din Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord și este disponibilă atât în limba engleză cât și în limba galeză. Platforma permite persoanelor vătămate, martorilor și terților să raporteze către poliția din localitatea lor, fie lăsându-și datele de contact, fie în mod anonim, oferind informații despre infracțiunea care are elementele specifice unei potențiale IMU. Chiar și în cazurile raportate anonim, poliția va începe o investigație. Acest serviciu poate fi accesat și prin aplicații pe telefonul mobil.

Formularul de pe platformă conține întrebări detaliate despre indicent: persoana vătămată, martorul sau „terțul” descrie propria percepție asupra motivației

din spatele faptelor; descrie desfășurarea incidentului; precizează rănilor sau pagubele produse; descrie făptuitorul/făptuitoarea și eventual vehiculul cu care se deplasau; adaugă orice altă informație relevantă despre incident, persoană vătămată și făptuitor/i. La finalul formularului, persoana care raportează poate dezvălui datele ei de contact dacă dorește. Astfel, poliția va contacta persoana pentru a cere mai multe informații. În caz de urgență, acest serviciu încurajează persoanele vătămate să sune la numărul de urgență. Pe lângă facilitarea transmiterii formularului de raportare a IMU, platforma online oferă multe informații valoroase, precum și date despre IMU și serviciile de suport pentru victime.¹⁸²

6. Colectarea de către stat a datelor privind infracțiunile motivate de ură

Raportul anual privind infracțiunile motivate de ură raportate către poliție în Finlanda în anul 2013

Colectarea datelor statistice și a altor informații despre IMU la nivelul statului face aceste infracțiuni mai vizibile, ceea ce ajută în plus la crearea de mecanisme de prevenire a infracțiunilor și de sprijin pentru victime. De asemenea, această colectare oferă și o imagine tip instantaneu asupra societății: care grupuri sunt cele mai vulnerabile față de IMU și ce schimbări societale pot fi observate ca stând în spatele schimbărilor? Această informație este valoroasă pentru autoritățile de aplicare a legii și pentru alte instituții relevante în scopul de a planifica măsuri speciale dedicate celor mai vulnerabile grupuri. Mai mult, datele administrative la nivel internațional facilitează compararea internațională a fenomenului și inițiativele de cooperare pentru a combate fenomenul.

În Finlanda, datele privind infracțiunile motivate rasial sunt colectate de mai bine de 15 ani. Pentru mult timp, Finlanda a fost o țară cu una dintre cele mai

¹⁸² Formularul de raportare online "True Vision" este disponibil la http://www.report-it.org.uk/your_police_force. Formularul poate fi accesat prin alegerea oricărei forțe de poliție din caseta cu lista derulantă (*drop-down*).

mici comunități de străini din Europa. Gradual, țara a început să se deschidă în anii 1990 când Finlanda a intrat în UE, și și-a crescut totodată cota de refugiați. Mulți dintre primii refugiați din anii 1990 veneau din Somalia, o țară distrusă de război, iar unii dintre acești refugiați au căzut victime ale infraționilor motivate de ură în Finlanda. Ca urmare a discuțiilor politice pe tema nevoii de a reduce rasismul, Departamentul de Poliție al Ministerului de Interne a început în anul 1998 să colecteze date privind infraționile motivate de rasism. Din anul 2009, statisticile despre IMU au inclus și infraționii săvârșite pe alte temeuri, precum dizabilitatea, homofobia sau aversiunea față de o anumită religie¹⁸³.

Codul penal finlandez prevede ca circumstanță agravantă „săvârșirea unei infraționii față de o persoană pe baza apartenenței la un grup caracterizat prin naționalitate, rasă, etnie sau la alte grupuri echivalente” (Secțiunea 5, art.4). În plus, incitarea la ură etnică (*kiihotus kansanryhmää vastaan*) este pedepsită (Secțiunea 10a).

Atunci când structurează raportul privind IMU, Colegiul Poliției folosește mai multe metode pentru a defini numărul incientelor motivate de ură care au loc în fiecare an. Datele sunt bazate pe dosarele poliției cu incidente raportate către aceasta. În primul rând, sunt luate în considerare cazurile enumerate sub unele din articolele din Codul penal finlandez care indică spre o motivație discriminatoare. De asemenea, rapoartele narrative despre fapță ale polițiștilor trec printr-un sistem automat de căutare, în scopul identificării cuvintelor-cheie care sugerează posibila prezență a unei motivații discriminatoare. Sistemul conține 269 de cuvinte-cheie care se referă în principal la limbaj ofensator la adresa persoanelor LGBTI, persoanelor cu dizabilități și membrilor grupurilor etnice, naționale sau religioase. În al doilea rând, cazurile indexate sub cei 10 indicatori precum „discriminare”, „genocid” sau „tortură” sunt scoase în evidență. În al treilea rând, toate rapoartele incidentelor care conțin în titlu cuvinte ca „rasist*” sau „rasism*”¹⁸⁴ sunt marcate pentru analiză suplimentară.

¹⁸³ Jäämeri, Hannele (2013) “Mitä viharikosraportti kertoo – ja mitä ei” în *Suomen Kuvalehti*, 27 octombrie 2011; reactualizat pe 29 noiembrie 2013, disponibil la: <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/mita-viharikosraportti-kertoo-ja-mita-ei/>

¹⁸⁴ Aceste intrări dau toate posibilele derivații ale cuvintelor finlandeze pentru rasist ‘rasisti’ sau rasism ‘rasismi’.

În al patrulea rând, acum ofițerii de poliție pot aplica ei înșiși un indicator privind IMU la raportul incidentului, pentru ca acesta să fie considerat ca IMU. În cele din urmă, toate cazurile care ies în evidență ca posibile IMU în sistem sunt citite din nou pentru a confirma dacă într-adevăr este vorba de o IMU.¹⁸⁵

Prin folosirea metodelor menționate mai sus, s-a obținut din sistem un număr de 7373 de potențiale IMU, dintre care 833 de cazuri au fost prezentate ca IMU în raportul din 2013¹⁸⁶. Originea etnică sau națională percepută a reprezentat criteriul discriminator în aproximativ 85 % din cazuri, pe când convingerile religioase sau despre viață au jucat un rol în 10 % din cazuri, iar orientarea sexuală în 4% din cazuri. Identitatea de gen sau dizabilitatea au fost criteriul discriminator în aproximativ 1 % din cazuri.¹⁸⁷

Este de menționat că infracțiunile cuprinse în raportul poliției sunt cele raportate efectiv, și nu cele în care s-a aplicat o condamnare și nici cele despre care există suspiciuni că s-ar fi produs o IMU. În acest moment nu există un mecanism pentru a compara acest sistem cu sistemul statistic al instanțelor pentru a stabili numărul condamnărilor legate de un motiv de ură. Cu toate acestea, în fiecare an sistemul de colectare a datelor este dezvoltat iar metodologia îmbunătățită datorită lecțiilor învățate din anii anteriori. Cu toate că este aproximativă, această informație oferă o imagine cu privire la magnitudinea problemei.

7. Servicii de suport pentru victimele infracțiunilor motivate de ură

Programul de reacție rapidă în beneficiul victimelor, Ontario, Canada

În ciuda numeroaselor posibile metode de prevenție pe care le exemplifică

¹⁸⁵ Tihveräinen, Tero (2014) *Poliisin tietoon tullut viharikos Suomessa 2013 – Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 7/2014*, p. 3, disponibil la: [http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/13BA59295308237FC2257D9B002D9712/\\$file/Katsauksia7_web.pdf](http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/13BA59295308237FC2257D9B002D9712/$file/Katsauksia7_web.pdf).

¹⁸⁶ Tihveräinen, Tero (2014) *Poliisin tietoon tullut viharikos Suomessa 2013 – Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 7/2014*, p. 3, disponibil la: [http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/13BA59295308237FC2257D9B002D9712/\\$file/Katsauksia7_web.pdf](http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/13BA59295308237FC2257D9B002D9712/$file/Katsauksia7_web.pdf).

¹⁸⁷ Tihveräinen, Tero (2014) *Poliisin tietoon tullut viharikos Suomessa 2013 – Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 7/2014*, p. 6, disponibil la: [http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/13BA59295308237FC2257D9B002D9712/\\$file/Katsauksia7_web.pdf](http://www.polamk.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/files/13BA59295308237FC2257D9B002D9712/$file/Katsauksia7_web.pdf).

acest capitol, este puțin probabil ca infracțiunile inclusiv cele motivate de ură să fie eliminate complet. Prin urmare, un număr de persoane care cad victime infracțiunilor motivate de ură, acesta fiind motivul pentru care este nevoie ca să existe mecanisme disponibile de suport pentru victime pentru a preveni urmările negative ale infracțiunii. Aceste efecte se referă la victimizarea suplimentară a victimei, care duce la traumă psihică sau fizică, pierderi economice sau prejudicii materiale. În plus, este important ca victimelor să le fie asigurate un tratament bazat pe respect și demnitate. Furnizarea de servicii victimelor le ajută pe acestea să depășească incidentul traumatic și le ajută să se întoarcă la viața lor normală, cât mai repede posibil. Programele de suport pentru victime transmit mesajul atât victimelor cât și societății că IMU sunt luate în serios și nu sunt tolerate. Aceste programe trebuie să ia în considerare atât nevoile imediate ale victimei împreună cu sprijinul pe termen lung. Un exemplu promițător de serviciu de suport de urgență provine din Canada

Societatea canadiană este tot mai eterogenă: din cei aproape 30 de milioane de cetățeni canadieni, aproximativ unul din cinci cetățeni este imigrant. În Canada locuiesc și în jur de 100 000 de români (născuți în România) și mai bine de 200 000 de persoane cu origini românești. Mai mult, o treime din populație își declară o afiliere religioasă (incluzându-i pe cei fără afiliere religioasă), alta decât creștinismul¹⁸⁸. Pentru a preveni și a reduce riscul posibilelor discriminări și ostilități între indivizi și grupuri, un fenomen ce poate apărea într-o societate diversă, guvernul canadian a adoptat legislație privind combaterea IMU, la care se alătură formarea autorităților de aplicare a legii cu privire la IMU și monitorizarea de către poliție a numărului de IMU în raportul anual¹⁸⁹.

Conform raportului anual privind IMU, „în jur de jumătate dintre numărul de infracțiuni raportat la poliție în anul 2012 provin din Ontario (53%), care a avut

¹⁸⁸ Guvernul Canadei, Statistics Canada [Oficiul de statistici Canada] (2011) *National Household Survey Profile* [Rezultatele sondajului național privind locuințele], Canada, 2011, disponibil la: <http://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/dp-pd/prof/details/Page.cfm?Lang=E&Geo1=PR&Code1=01&Data=Count&SearchText=Canada&SearchType=Begins&SearchPR=01&A1=All&B1=All&GeoLevel=PR&GeoCode=10>.

¹⁸⁹ Allen, Mary (2014) "Police-reported hate crime in Canada, 2012" [Infracțiuni motivate de ură raportate la poliție în Canada, 2012], disponibil pe pagina de web a Oficiului de statistici Canada din cadrul Guvernului, la: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-002-x/2014001/article/14028-eng.htm#no1-refa>.

cea mai mare rată de IMU dintre provincii per 100 000 locuitori în anul 2012”¹⁹⁰. Această situație este cumva de înțeles, întrucât în orașele mari, precum Toronto, Ottawa și Thunder Bay sunt în provincia Ontario. Se poate argumenta că în orașele mari cu o compoziția lor eterogenă a populației și subculturi și stiluri de viață diverse există riscul unei incidențemari a IMU.

Pentru abordarea problemei IMU și oferirea de servicii de suport victimelor IMU, Programul de reacție rapidă în beneficiul victimelor din cadrul Ministerului public al provinciei Ontario este astfel creat încât să reprezinte un serviciu de asistență imediată care să acopere intervalul de timp dintre săvârșirea infracțiunii și momentul în care victima primește servicii de sprijin pe termen lung. Serviciile acestui program includ, de exemplu: asistență financiară pe termen scurt și consiliere imediată; acoperirea cheltuielilor de înmormântare pentru victimele omorurilor; acoperirea altor cheltuieli urgente precum ștergerea graffiti-ului cu mesaje ale urii de pe imobilul sau vehiculul victimei. Deși programul nu este creat exclusiv pentru victimele IMU, acestea sunt menționate ca fiind unul din grupurile eligibile din categoria grupurilor victimelor infracțiunilor violente.¹⁹¹

În curând va fi necesară furnizarea unor servicii similare și în Uniunea Europeană, unde Directiva nr. 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității prevede ca termen de transpunere data de 16 noiembrie 2015. Directiva trasează un minim de standarde pentru mecanisme de protecție a victimelor, acces la justiție, acces la mecanisme de primire de compensații. Când legislația de transpunere necesară va fi în vigoare în țările membre UE, aceleași garanții vor fi aplicabile în toată Uniunea Europeană, indiferent de țara de rezidență a victimei sau de naționalitatea acesteia.

¹⁹⁰ Allen, Mary (2014) "Police-reported hate crime in Canada, 2012" [Infracțiuni motivate de ură raportate la poliție în Canada, 2012], disponibil pe pagina de web a Oficiului de statistici Canada din cadrul Guvernului, la: <http://www.statcan.gc.ca/pub/85-002-x/2014001/article/14028-eng.htm#no1-refa>.

¹⁹¹ Ministry of the Attorney General Ontario Victim Services Secretariat [Ministerul Public al provinciei Ontario, Secretariatul pentru Serviciile de suport ale victimelor] (July 2011) *Victim Quick Response Program Information for Community Agencies and Victims of Crime* [Informații pentru agenții comunitare și victime ale infracțiunilor despre Programul Reacție rapidă în beneficiul victimelor], disponibil la: http://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/ovss/vqrp_program_info_booklet.pdf

Concluzie

Exemplele din jurul lumii despre cum se previne și reduce incidența IMU și cum se micșorează efectele negative ale acestora au în comun următoarele caracteristici: au evoluat în timp, reflectă mai degrabă un proces în sine de abordare a IMU și nu exclusiv un rezultat, au fost adaptate nevoilor specifice fiecărei țări și nu consumă în mod necesar resurse financiare semnificative.

În Regatul Unit, uciderea lui Stephen Lawrence în anul 1993 și investigația defectuoasă care a urmat au declanșat o discuție despre rasismul structural și legătura acestuia cu moștenirea colonialismului. Reputația forțelor de ordine a fost în mod special afectată de incident, ceea ce a determinat autoritățile de aplicare a legii să își reevalueze politicile și practicile. Din moment ce rasismul și alte infracțiuni motivate de ură afectează societatea la nivel general, o reacție eficientă a necesitat o intervenție la nivelul larg al societății. Ca rezultat a două decenii de eforturi susținute, Regatul Unit poate fi în prezent considerat un lider mondial în combaterea IMU: această țară a inserat subiectul IMU în strategiile existente la nivel național și local și și-a asumat formarea extinsă a poliției pe acest subiect. Mai mult, mecanismele de raportare a IMU pentru victime și martori sunt ușor accesibile acestora – chiar și de pe telefonul smart. Aceste instrumente și altele asemenea aduc valoare adăugată prin faptul că transmit un mesaj ferm în societate că IMU sunt luate în serios – ceea ce poate avea în sine un efect pozitiv și de reducere a infracțiunilor.

De asemenea, cele două exemple din Finlanda și Suedia sunt caracterizate prin faptul că au ajuns în forma actuală în timp, printr-un efort constant și din ce în ce mai extins. Grupul special privind infracțiunile motivate de ură din cadrul poliției din Stockholm a început prin a fi un serviciu la dispoziția comunității ca răspuns la numărul tot mai mare de atacuri rasiste sau bazate pe alte motive legate de ură. De-a lungul anilor, serviciul a crescut și a depășit stadiul unei atitudini pur reactive, realizând acțiuni de prevenire și cercetare pentru a crește înțelegerea fenomenului IMU în rândul autorităților de aplicare a legii și la nivelul societății. Similar, practica autorităților finlandeze privind colectarea datelor despre IMU a progresat de la stadiul de simplă strângere de date despre incidente rasiste la cea de includere a altor grupuri vulnerabile în statistici. An de an, metodologia

de colectare a datelor devine din ce în ce mai exactă cu privire la descrierea fenomenului într-o manieră reală.

Practicile prezentate în acest material oferă mai multe exemple a fi luate în considerare de către autoritățile române. Unele dintre acestea, cum ar fi platforma pentru managementul diversității de o manieră inter-sectorială din Spania, sunt ușor de replicat în mod direct, cu mici modificări, în contextul românesc. Unele practici, precum exemplul de colectare a datelor din Finlanda, sunt modelate după cadrul legal finlandez, însă au calități care pot fi introduse și în alte sisteme. Așadar, cooperarea internațională și studierea exemplelor altor țări ar trebui să fie în centrul efortului de a construi capacitatea autorităților de aplicare a legii din România pentru investigarea, raportarea și colectarea datelor legate de IMU.

Capitolul 5: Concluzii

Cu privire la specificul infracțiunilor motivate de ură

- IMU sunt o categorie distinctă de infracțiuni, caracterizate prin motivul discriminator care a stat la baza săvârșirii lor, precum și prin impactul lor sporit față de persoana vătămată, grupul din care aceasta face parte și față de valorile democratice. CEDO le consideră „un afront deosebit la adresa demnității umane”.
- În legislația penală din România, IMU sunt abordate în sistem mixt – atât ca circumstanță agravantă, cât și ca infracțiuni de sine stătătoare în Codul penal sau în alte legi penale speciale.
- Dincolo de o adecvată aplicare a legii într-un stat ce se pretinde democratic, statul român are obligații pozitive asumate la nivel internațional, de a pedepsi IMU prin lege și de a realiza investigații efective pentru a identifica și reține mobilul discriminator al infracțiunii de fiecare dată când există suspiciuni în acest sens.
- Statul român a fost condamnat de mai multe ori la CEDO pentru că autoritățile de cercetare și urmărire penală au ignorat dovezi privind caracterul rasist al infracțiunilor la adresa romilor și au continuat să îi discrimineze pe aceștia în cadrul proceselor penale sau civile. În mod deosebit de îngrijorător, o parte dintre condamnările României la CEDO la care facem referire vizează abuzuri ale poliției împotriva romilor
- Dat fiind impactul deosebit al IMU, sunt necesare, printre altele: prevenirea și combaterea acestora prin monitorizarea implementării legislației penale, colectarea datelor (administrative și prin alte tipuri de colectări de date sociologice) privind IMU și creșterea încrederii persoanelor vătămate în autorități.

Cu privire la contextul instituțional de colectare a datelor oficiale privind IMU

- Poliția, parchetele și instanțele au sisteme diferite de colectare a datelor, ceea ce, de cele mai multe ori, face imposibilă compararea acestora. Rezultă că urmărirea traseului unei IMU, de la raportarea acesteia către poliție până la eventuala condamnare a făptuitorului, trecând prin toate etapele cazului, este imposibilă;
- Niciuna dintre autoritățile relevante menționate nu colectează date defalcate în funcție de criteriul care a stat la baza motivației discriminatoare a săvârșirii infracțiunii, încât să poată fi identificat grupul concret țintit de IMU. Rezultă că nu se poate ști ce grupuri sunt vulnerabile față de IMU comise în România.
- Maniera în care se colectează date privind IMU arată lipsa de interes pentru fenomen a sistemului de justiție românesc.
- Deși rapoartele privind activitatea poliției, a parchetelor și a instanțelor sunt publicate anual, acestea nu conțin referiri la fenomenul IMU.
- Cadru legal național privind protecția datelor cu caracter personal este interpretat în mod eronat de către unele autorități care s-au exprimat cu privire la acest aspect, în sensul că prelucrarea categoriilor speciale de date personale (cum sunt cele legate de criteriul motivației discriminatoare a infracțiunii) ar fi interzisă în scopul prelucrării de date statistice. Deși, protejează în mod suplimentar datele legate de apartenența la un grup vulnerabil, această protecție are ca scop evitarea încălcării drepturilor persoanelor individuale, și este o chestiune separată de colectarea de date statistice privind incidența IMU, date prin esența lor anonime, a căror colectare altminteri justifică interesul public al cunoașterii fenomenului în vederea combaterii;
- Legislația privind protecția datelor permite prelucrarea datelor privind apartenența la categorii vulnerabile, în cazuri specifice, cum ar fi și instrumentarea și gestionarea dosarelor IMU, atâta timp cât colectarea și prelucrarea se fac cu respectarea unor garanții legale față de drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor vizate, în special dreptul la

viață privată. – garanții ce au ca principal scop protejarea victimei.

Diferite modalități de colectare a datelor privind IMU

- Cu excepția României, toate celelalte state membre UE colectează, într-o mai mică sau mai mare măsură, date cu privire la motivul discriminator al infracțiunii. Aceste date sunt colectate și publicate în mod diferit, fie de către poliție sau parchete, fie de către structuri specializate în combaterea discriminării și a IMU.
- Organele de cercetare au un rol important în identificarea mobilului discriminator al infracțiunii. Prin intermediul unor întrebări specifice și direcții de cercetare, organele de cercetare pot descoperi mobilul discriminator, ceea ce duce la încadrarea corectă a infracțiunii ca fiind IMU. O serie de sugestii de întrebări inspirate de unul dintre ghidurile OSCE în domeniul combaterii infracțiunilor motivate de ură sunt prezentate în Capitolul 3.
- Pentru a cunoaște în profunzime fenomenul IMU, autoritățile nu se pot baza doar pe datele administrative. Din diferite motive, inclusiv teamă sau neîncredere, persoanele vătămate nu raportează faptele autorităților. Sondajele privind victimele infracțiunilor și alte tipuri de cercetări sociologice sunt un instrument complementar nu doar util ci și necesar pentru înțelegerea fenomenului și trasarea de politici publice pentru prevenirea și combaterea IMU.

Bune practici pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor motivate de ură

- Lista bunelor practici pentru prevenirea și combaterea IMU include abordarea strategică, formarea polițiștilor, activități de management al diversității la nivelul poliției, crearea de structuri specializate pentru combaterea IMU, mecanisme online pentru raportarea anonimă a IMU, publicarea datelor administrative privind IMU, precum și implementarea de servicii de sprijin pentru victimele IMU.
- Bunele practici prezentate în Capitolul 4 au în comun următoarele

caracteristici: au evoluat în timp, reflectă mai degrabă un proces de abordare a IMU și nu se concentrează exclusiv pe rezultate, nu consumă foarte multe resurse și sunt adaptate la specificul fiecărei țări.

- România poate învăța din exemplele oferite de țări precum Regatul Unit, Spania, Suedia, Finlanda sau Canada, adaptând exemplele de bune practici la specificul sistemului românesc de prevenire și combatere a infracțiunilor.

Capitolul 6: Recomandări pentru sistemul românesc

Recomandările pe care le propunem în acest ghid sunt formulate în contextul nevoii unei abordări strategice de către statul român a infracțiunilor motivate de ură. O abordare strategică presupune un angajament ferm al statului față de prevenirea și combaterea IMU, pe baza unei viziuni coerente, fundamentate pe date privind fenomenul infracționalității reale, și prin participarea tuturor actorilor relevanți: ministerul de interne, ministerul de justiție, poliția, procurorii, serviciile de probațiune și administrarea penitenciarelor, organizațiile neguvernamentale în elaborarea, implementarea (asistarea implementării în cazul ONG-urilor) și monitorizarea strategiei.

Abordarea strategică a prevenirii și combaterii IMU trebuie asumată la nivel înalt de toate instituțiile cu rol în identificarea, urmărirea și pedepsirea infracțiunilor și trebuie să aibă cel puțin următoarele componente:

- Înțelegerea în profunzime a fenomenului IMU, prin cercetarea acestuia bazată pe atât pe datele administrative ce trebuie colectate de autorități, cât și pe sondaje și alte cercetări sociologice la nivelul populației privind victimele infracțiunilor motivate de ură;
- Formarea tuturor profesioniștilor care intră în contact cu victime ale infracțiunilor motivate de ură, care au roluri legate de identificarea, urmărirea și pedepsirea IMU, de apărarea persoanelor vătămate, de colectarea și prelucrarea datelor privind infracțiunile;
- Realizarea de acțiuni țintite către categoriile de persoane vulnerabile față de IMU,acompaniate de o reală îmbunătățire a activității autorităților de aplicare a legii în sensul răspunsului eficace la fenomenul infracțiunilor motivate de ură care împreună să ducă la creșterea încrederii victimelor și astfel la creșterea numărului de cazuri raportate;
- Creșterea calității procesului de identificare și urmărire a IMU la nivelul poliției și parchetelor, ce presupune încadrarea corectă a infracțiunilor

prin identificarea acestora acolo unde este cazul și reținerea motivului discriminator;

- Toleranță zero față de abuzuri ale poliției motivate de discriminare și față de orice manifestare a discriminării în înfăptuirea justiției, manifestată printr-o reacție rapidă față de orice incidente în care există suspiciuni de discriminare și prin înființarea unor mecanisme de monitorizare a înfăptuirii justiției din perspectiva nediscriminării.

Luând în considerare aceste elemente ale abordării strategice, precum și aspectele legate de contextul românesc al prevenirii și combaterii IMU, facem în continuare o serie de recomandări specifice pentru autoritățile cu rol în identificarea, urmărirea și pedepsirea IMU:

Formare profesională inițială și continuă

- Abordarea separată a infracțiunilor motivate de ură în cadrul formării inițiale a polițiștilor și a tuturor profesiilor juridice. Includerea IMU ca subiect separat în materiile relevante (drept penal, drepturile omului, criminologie, criminalistica, etc.), la nivelul școlilor și academiilor de poliție, al facultăților de drept, și al institutelor de pregătire a avocaților și a magistraților (Institutul Național al Magistraturii și Institutul Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților), cu accent pe strângerea și administrarea probelor, precum și pe protecția și respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor vătămate;
- Includerea unor sesiuni separate pe tema IMU în cadrul formării profesionale continue a polițiștilor, magistraților și avocaților;
- Formarea specifică a tuturor persoanelor care exercită prin virtutea legii funcții în cadrul procesului penal, în scopul de a recunoaște și raporta, de a realiza investigații efective și de a pedepsi infracțiunile care au o motivație discriminatorie¹⁹², dar și de a ști cum să abordeze victimele acestor infracțiuni și să utilizeze serviciile de sprijin necesare;
- Realizarea de schimburi de experiență cu profesioniști din țări care au

¹⁹² Recomandare iterată și de Comitetul Organizației Națiunilor Unite împotriva Torturii, în *Observații finale la al doilea raport periodic al României*, CAT/C/SR.1316, 7 mai 2015, p.10, lit.(f) disponibil la: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CAT/Shared%20Documents/ROU/CAT_C_ROU_CO_2_20493_E.pdf, (accesat ultima dată la 27 mai 2015)

exemple de bune practici în prevenirea și combaterea IMU;

Întărirea relației dintre poliție și comunitate

- Continuarea recrutării persoanelor aparținând minorităților în structurile poliției¹⁹³ în cadrul unei strategii de promovare a diversității mai largi și totodată asumată public de către școlile de poliție și Academia de poliție;
- Continuarea cursurilor pentru polițiști pe teme legate de comunicarea cu membrii comunităților în care aceștia își îndeplinesc atribuțiile;
- Înființarea, plecând de la exemplul Spaniei, la nivelul poliției române, a unei platforme sau grup de lucru pentru a discuta maniere de prevenire și diminuare a fenomenului IMU. Această platformă ar trebui să includă, în plus față de autoritățile de aplicare a legii și alte autorități relevante, membrii ai grupurilor vulnerabile la infracțiuni motivate de ură, mai precis grupuri care se confruntă cu discriminare în general și care fac parte din comunități minoritare sau lucrează cu și în beneficiul comunităților minoritare (ex. romi, maghiari, evrei, persoane LGBTI, persoane cu dizabilități, minorități religioase, etc...);

Sistemele de colectare a datelor administrative

- Armonizarea manierei de colectare a datelor cu privire la IMU, între poliție, parchete și instanțe, pentru a asigura posibilitatea de comparare a acestor date;
- Modificarea sistemelor de colectare a datelor pentru a evita colectarea globală de date atunci când în alcătuirea unui articol din legea penală intră un alineat care cismstanțiază infracțiunea drept IMU (spre exemplu, art. 297 Cod penal, în care varianta circumstanțiată ca IMU a

¹⁹³ Recomandare iterată și de Comitetul Organizației Națiunilor Unite împotriva Torturii, în *Observații finale la al doilea raport periodic al României*, CAT/C/SR.1316, 7 mai 2015, p.10, lit.(d) disponibil la: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CAT/Shared%20Documents/ROU/CAT_C_ROU_CO_2_20493_E.pdf, (accesat ultima dată la 27 mai 2015).

infracțiunii de abuz în serviciu este prevăzută la alineatul 2); și pentru a evita colectarea globală de date defalcate pe capitole din Codul penal sau pe înșeși legile penale speciale, fără a distinge între articole (spre exemplu, O.U.G. nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii);

Garanții pentru creșterea numărului de IMU raportate și pentru protecția victimelor

- Înființarea la nivelul poliției a unui sistem de raportare și înregistrare a incidentelor și infracțiunilor motivate de ură destinat victimelor și martorilor. Acesta ar trebui să includă posibilitatea de a raporta și în alte locații decât secțiile de poliție, cât și on-line și prin intermediul unei aplicații de mobil. Această posibilitate ar trebui să fie disponibilă 24 de ore din 24;
- Elaborarea de către poliție împreună cu alte autorități relevante, în special cu cele din zona sănătății și implementarea unor standarde și recomandări privind maniera de interacțiune cu victimele infracțiunilor motivate de ură, și înființarea serviciilor de suport necesare, plecând și de la nevoia de a implementa în mod efectiv Directiva nr. 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității;
- Realizarea unei consultări între Autoritatea Națională pentru Supravegherea Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, Inspectoratul General al Poliției Române, Ministerul Justiției și Consiliul Superior al Magistraturii, în scopul stabilirii unor instrucțiuni și garanții pentru colectarea și prelucrarea datelor privind IMU, care să se axeze pe protecția persoanei vătămate, prevăzând totodată necesitatea și maniera de colectare de date în vederea cunoașterii fenomenului din perspectiva criteriilor ce stau la baza infracțiunilor în scopuri de prevenție;
- Formarea tuturor persoanelor implicate în colectarea și prelucrarea categoriilor speciale de date;

Garanții pentru anchete efective atunci când suspectii IMU sunt reprezentanți ai autorităților

- În cadrul Observațiilor finale către România, Comitetul ONU împotriva torturii (CAT) își exprimă îngrijorarea față de numărul mic de trimiteri în judecată și condamnări ale cazurilor de violență din partea reprezentanților autorităților de aplicare a legii. CAT recomandă României să înființeze un mecanism independent de monitorizare și supraveghere pentru a evita ca plângerile împotriva reprezentanților autorităților să fie investigate de colegii acestora, în cadrul procedurilor disciplinare¹⁹⁴.

¹⁹⁴ Comitetul Organizației Națiunilor Unite împotriva Torturii, *Observații finale la al doilea raport periodic al României*, CAT/C/SR.1316, 7 mai 2015, p.9, lit.(c), disponibil la: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CAT/Shared%20Documents/ROU/CAT_C_ROU_CO_2_20493_E.pdf, (accesat ultima dată la 27 mai 2015).

www.fondong.fdsc.ro

www.eeagrants.org